

İTERDİSİPLİNER BİR ALAN OLARAK MADEN HUKUKUNUN KAMU HUKUKU İLE ÖZEL HUKUK AYRIMI İÇERİSİNDEKİ YERİ VE MADEN HUKUKU ARAŞTIRMA MERKEZİ KURULMASI ÖNERİSİ

*Place of Mining Law as an Interdisciplinary Area within the Distinction
between Public Law and Private Law and the Proposal for Mining Law
Research Centre*

Cemâl DURSUN*

Özet

Bu makalede maden hukukunun kamu hukuku ile özel hukuk ayrımındaki yeri incelenmektedir. Öncelikle ayrımın Roma hukukundan bu yana tarihsel izleri sürülmüş, gelişimi ve evrimi incelenmiştir. Daha sonra modern dönemlerde ayrımın içerdiği anlamdan hareketle maden hukukunun muhtelif hukuk disiplinleri ile temas ettiği alanlar ele alınmıştır. Bu yapılırken maden hukukunun interdisipliner özelliğinin araştırmacılar için yarattığı zorluklar dile getirilmiş, bunu aşabilmek amacıyla bir maden hukuku araştırma merkezi kurulması önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Maden, kamu hukuku, özel hukuk, ayrım

Abstract

This article examines the place of mining law within the distinction between public and private law. First and foremost, the historical traces of this distinction, dating back to Roman times and law, are explored, and its development and evolution are examined. Drawing on the meaning of this distinction in modern times, the areas where mining law interacts with various legal disciplines are expanded upon. In doing so, the challenges posed by the interdisciplinary nature of mining law for researchers are highlighted, and it is proposed that a mining law research centre is established by stakeholders to alleviate the concerns caused by this impediment.

Key Words: Mining, public law, private law, distinction

➤ Bu makale Etik Kurul iznine tabi değildir/This article is not subject to Ethics Committee permission.

➤ Makale Geliş Tarihi/Article Received Date: 2.11.2025

➤ Yayın Kurulu Kabul Tarihi/Editorial Board Acceptance Date: 17.4.2026

* Dr., Çankırı Karatekin Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Çankırı/Türkiye,
e-Posta: cemaldursun@karatekin.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-3674-9684>.

GİRİŞ

Roma Hukuku'na kadar giden kamu hukuku ve özel hukuk ayrımı, didaktik değerini ve işlevini koruyorsa da, her iki hukuk dalı arasındaki duvarların yer yer aşındığı ve hatta kimi yerlerde ortadan kalktığı bir döneme doğru gidildiğini söylemek yanlış olmayacaktır.¹ Kamu hizmetini bizzat örgütleyen ve bu hizmeti gören bir sosyal devlet anlayışı, yerini bugüne kadar kamu hizmeti olarak düşünölegelmiş birtakım alanların özel hukuk kişilerinin faaliyetine açılarak bu kamu hizmetine talip olan özel hukuk kişilerini ruhsatlandıran, bu kişilerin faaliyetlerini düzenleyen ve en nihayet ruhsat döneminde (kolluk faaliyeti ile) izleyen ve denetleyen bir anlayışa bırakmıştır.²

Kamu hukuku ve özel hukuk şeklindeki ayrımın getirdiği öğretici işlevin çekiciliği, aradaki geçişliğin artması neticesinde aslında hukukun temel kavramlarının birbirinden (doktriner) duvarlarla ayrılmasının birtakım olumsuzluklara da sebep olabileceği gerçeği karşısında kaybolmaktadır.³ Bununla birlikte, özenle örülen bu duvarın kalıcı etkisi kendisini bazı hususlarda göstermektedir. Örneğin, kamu hukukunda *kamu hizmeti*, *kamu yararı*, *yetki* ve *kanunilik* kavramları ön plana çıkarken özel hukukta bireyin veya özel çıkar gruplarının *kişisel menfaati* ile *ehliyet*, *dürüstlük* ve *zarar vermeme* belirleyici olmaktadır.⁴ Devlet ile birey arasındaki dikey (*vertical*) ilişkiyi düzenleyen kamu hukuku ilişkisinde eşitsizlik belirleyicidir, bu nedenle zorlama (pozitif/negatif yükümlülükler) esastır. Hatta idarenin işlemleri, kanunilik karinesi gibi önemli bir avantajdan da yararlanır (*ex post* denetim). Oysa özel hukuk ilişkisinin (*horizontal*) en azından bir faraziye olarak kamu gücünü kullanmayanların karşı karşıya veya bir araya geldiği bir eşitlik üzerine kurulduğuna, eşitsizlik bulunduğu inanılan durumlara ise kanun koyucunun zayıf koruma adına müdahale ettiği varsayılır.⁵ Zorlamadan ziyade, tarafların iradesi önemsenir.⁶ Kişiler arasında sırf medenî temastan kay-

¹ Esin Örcü, 'Kamu Hukuku – Özel Hukuk: Kavram ve Ölçüt Karmaşası' (1991) 1-3 İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi (Prof. Dr. İsmet Girtiliye Armağan) 304-305. Geoffrey Samuel, 'Western Law of Obligations' iç Mauro Busani ve Franz Werro (eds), *European Private Law: A Handbook (Volume I)* (Stämpfli 2009) 139.

² Rona Serozan, *Medeni Hukuk (Genel Bölüm/Kişiler Hukuku)* (B. İlkay Engin, Yeşim M. Atamer Hz, Gözden Geçirilmiş 9. Baskı, Oniki Levha, 2022), 57-58. Ali Ulusoy, *Yeni Türk İdare Hukuku* (Yetkin Yayınları, 2019) 479. Aydın Gülan, 'Kamu Hizmeti Kavramı' (2011) 9(1-3) İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi, 147-159. Oysa Pound, ikinci cihan harbinin başlarında kaleme aldığı bir makalesinde, anonim bir İngiliz hukuk hocasına atfen "*kamu hukukunun özel hukuku peyderpey yiyip bitirdiği*"nden bahseder. Roscoe Pound, 'Public Law and Private Law', (1939) 24 Cornell L. Rev. 469 <<https://scholarship.law.cornell.edu/clr/vol24/iss4/1>> erişim 3.04.2026.

³ Bu çerçevede, kamu hukuku – özel hukuk ayrımı kadar önemli bir diğer tartışma da hukukun esnekliği (*flexibility*) ve belirginliği (*certainty*) ikilemidir. Örcü (n 1) 315.

⁴ Jale G. Akipek, Turgut Akıntürk ve Derya Ateş, *Kişiler Hukuku* (1. Cilt, Güncellenmiş ve Yenilenmiş 19. Baskı, Beta Yayınları, 2024), 15. Serozan (n 2) 55.

⁵ Akipek, Akıntürk ve Ateş (n 4) 15. Serozan (n 2) 55.

⁶ Burada bahsi geçen "*irade (volonté, will)*" kavramı, aynı haklar ile nispi haklar ayrımında başka anlamları haizdir.

naklı bir güven ilişkisinin varlığı da kabul edilir. Tabiidir ki eşitsizliğin olduğu yerde, kamu adına hareket edenlerin çizilmiş kanunilik sınırlarını aşmaması beklenir. Kanundan doğmayan bir yetki kullanılmaz. Oysa eşitlik üzerine kurulan bir ilişkide ister kanundan ister hukuki işlemde isterse de eşyalar ile olan münasebetlerimizdeki hukuki (maddi) durumlardan doğsun, haklar ve yükümlülükler merkezi işgal eder.⁷ Haklar, kural olarak mahkemeler ve istisnai olarak doğrudan idari makamlar vasıtasıyla korunur.

Bu makalede, bir *code* olarak 3213 sayılı Maden Kanunu'nda ("MadK") vücut bulan hükümlere dayalı maden hukukunun karma niteliği, giderek aşınan kamu hukuku ve özel hukuk ayrımındaki yeri bakımından ele alınacaktır.⁸ Bu amaçla evvela kamu hukuku/özel hukuk ayrımının Roma döneminden bu yana tarihsel arka planına kısaca bakılacak, ardından maden hukukunun bulunduğu hukuk alanlarına bakılacaktır. Bu çalışma, maden hukukunun interdisipliner özelliğinin, bu alanda yapılması arzu edilen akademik araştırma ve çalışmaları zorlaştırdığı, bu çabayı göze alan araştırmacıların cesaretini kırdığı tespitlerinden⁹ hareketle maden hukuku alanında çalışan insan gücünün nitel ve nicel artışının sağlanabilmesini teminen önerilen paydaş yapısına sahip bir araştırma merkezinin kurulması önerisi ile nihayete erdirilecektir.

I. KAMU HUKUKU İLE ÖZEL HUKUK AYRIMINA DAİR TARİHSEL ARKA PLAN

A. Roma Hukuku

Corpus Iuris Civilis'te bu ayrıma hem *Digesta*'nın hem de *Institutiones*'in daha en başında değinilmektedir. Gaius'un *Institutes* eserinde ortaya konulan *Persone*, *Res* ve *Actiones* şeklindeki üçlü ayrım üzerine kurulu *ius privatum* yanında¹⁰

⁷ Serozan'a göre hukukun fikri hukuk, rekabet hukuku, kartel hukuku, toplu iş sözleşmesi, sosyal güvenlik hukuku, KİT hukuku, çevre hukuku, imar hukuku gibi alanlarını bu ayrım içerisinde bir yere koymak kolay değildir; karma nitelik arz ederler. Serozan (n 2) 57. Oğuzman/Barlas, karma mahiyet taşıyan hukuk dallarına örnek olarak iş hukuku, medeni usûl hukuku, icra ve iflas hukuku, toprak hukuku ve rekabet hukukunu vermektedir. M. Kemâl Oğuzman ve Nami Barlas, *Medeni Hukuk (Giriş, Kaynaklar, Temel Kavramlar)* (31. Bası Oniki Levha 2025) 5-6 (p16).

⁸ Fransız Devrimi'nin en önemli sonuçlarından biri de o zamana kadar (tıpkı bugünkü İsviçre'deki gibi) yerel bir mesele olarak görülen madenlerin, Fransız Medeni Kanunu'nun hemen ardından üniter sistem (*le système unitaire*) ve merkezi yönetim (*l'administration centrale*) ilkeleri çerçevesinde 1810 yılında kodifiye edilmiş olmasıdır. Sylvain Gauché, 'La Formation Du Droit Minier Français L'exemple Du Dauphine (XIVe-Début XIXe Siècle)' (2003) 81/1 *Revue Historique de Droit Français et Étranger* 75, 86 vd. Rivayet odur ki Napoleon Bonapart "en büyük eserim" sözünü sadece Fransız Medeni Kanunu için sarf etmemiş, Fransız Maden Kanunu'nu da buna dahil etmiştir. 3213 sayılı Maden Kanunu'nun İngilizcesi için bkz. M. Topaloğlu, *The Mining Law* (Vedat Kitapçılık, 2024).

⁹ Anayasa'da madenlerin yanı sıra tabii kaynaklar içerisinde sayılan ormanlar ve orman hukuku için de aynı yönde tespitler için Ali Dursun Ulusoy'un takdim yazısı. Esin Yüğrük Yücekaya, *İdare Hukuku Açısından Ormanların Hukuki Rejimi* (Yetkin Yayınları, 2025).

¹⁰ *Gai. Inst. I.8 (II. De iuris diuisione)*. Gaius, *Institutiones* (Selahattin Eren, Oniki Levha, 2024) 60.

evleviyetle Roma Senatosu ve Halkından (*Senatus Populus que Romanus, SPQR*) mütevellit Roma kurumlarının çıkarlarını konu edinen bir *ius publicum* olduğu bizzat Ulpian tarafından da dile getirilmektedir (*Dig.* 1.1.1.2):¹¹

*Huius studii duae sunt positiones, publicum et privatum. Publicum ius est quod ad statum rei Romanae spectat, privatum quod ad singulorum utilitatem: sunt enim quaedam publice utilia, quaedam privatim. Publicum ius in sacris, in sacerdotibus, in magistratibus constitit. Privatum ius tripertitum est: collectum etenim est ex naturalibus praeceptis aut gentium aut civilibus.*¹²

Hukukun iki dalı vardır: kamu hukuku ve özel hukuk. Kamu hukuku, Roma devletinin kuruluşuna dikkat gösteren hukuktur; özel hukuk ise bireylerin çıkarlarına önem veren hukuktur; bazı konular kamusal, bazıları ise bireysel menfaati ilgilendirir. Kamu hukuku, din işlerini, rahipliği ve devlet görevlerini kapsar. Özel hukuk ise, ius naturale, ius gentium veya ius civile ilkelerinden türetilen üç taraflı bir hukuktur.

B. Müşterek Hukuktan Modern Hukuka

Müşterek Hukuk (*Ius commune*) döneminde¹³ kamu/özel hukuk ayrımı kavramsal olarak muhafaza edilmiş olsa da uygulamada feodal hukuk ve gelenek

¹¹ *Corpus Iuris Civilis*, Th. Mommsen, P. Krüger, R. Schoell, ve W. Kroll (eds) (3 cilt, Weidmann, 1872–1895). *Digesta*'nın Alan Watson editörlüğünde modern bir çevirisi için bkz. Theodor Mommsen, Paul Krueger ve Alan Watson, *The Digest of Justinian. Philadelphia* (1985, University of Pennsylvania Press). *Imperium* yetkisi de olan hukukçulardan Tyre'li Domitius Ulpianus (ca. 170-228 AD). Bkz. H.F. Jolowicz ve Barry Nicholas, *Historical Introduction to the Study of Roman Law* (3. bs, Cambridge University Press, 1972) 107. *Corpus Iuris Civilis* (CIC) içerisindeki *Institutiones*'in hemen başlangıcında da bu meseleye değinilmektedir (*Ins.* 1.4): *Huius studii duae sunt positiones, publicum et privatum. Publicum ius est quod ad statum rei Romanae spectat, privatum quod ad singulorum utilitatem pertinet. Dicendum est igitur de iure privato, quod tripertitum est; collectum est enim ex naturalibus praeceptis aut gentium aut civilibus.* Bir diğer *imperium* yetkisi olan hukukçu Papinianus da *Dig.* 2.14.38'de kamu hukukunun özel sözleşmelerle değiştirilemeyeceğini tartışmaktadır ki bu kamu hukukunun bağlayıcı/zorunlu niteliğini göstermeye de yardımcı olmaktadır.

¹² Yaşayan en önemli Roma (ve mukayeseli) hukukçularından (ve aynı zamanda Türkiye Bilimler Akademisi Üyesi) Hamza, Ulpian'ın "*publicum ius in sacris, in sacerdotibus, in magistratibus consistit (kamu hukuku kutsal şeylerden, rahiplerden ve yargıçlardan oluşur)*" ele alıp bu yaklaşımın modern hukuk sistemlerindeki izini sürmektedir. Gábor Hamza, 'The Classification (Divisio) into 'Branches' of Modern Legal Systems (Orders) and Roman Law Traditions' (2006) 47 *Annales* 6.

¹³ Takriben 1070 yılında Justinianus'un *Digesta*'sının bulunması ile başlatılan, ancak 1140 yılında Gratian'ın *Decretum* eserinin telifi ile ivme kazanan ve Büyük Kanunlaştırma Hareketlerinin başladığı 19. yy.'a kadar süren dönemde Avrupa'da geçerli olan hukuk. Bkz. Helmut Coing, 'Europäisierung der Rechtswissenschaft' (1990) *Neue Juristische Wochenschrift* 937. Peter Stein, *Roman law in European history* (1999 Cambridge University Press) 42, 72, 91.

hukuku ayırımının belirgin olarak ön plana çıktığı görülmektedir.¹⁴ Keza Kanon hukukunda Kilise'nin de dini mahkemeler (*ecclesiastical courts*), idare, disiplin adı altında kendine has “kamusal (*public*)” yönleri kadar evlilik, yemin, özel uyuşmazlıklar gibi “özel (*private*)” yönleri de olduğu; uhrevi ve dünyevi kesişme alanlarında bu ayırımların bulanıklaştığı anlaşılmaktadır.¹⁵ Rönesans, Roma hukukuna olan ilgiyi ve dolayısıyla hukuki bilginin sınıflandırılabilirliği bakımından kamu hukuku ile özel hukuk ayırımına dair tartışmaları bir nebze olsun canlandırmıştır.¹⁶ Bu dönemin bir başka özelliği, feodal sistemin yanı sıra bürokrasi, vergilendirme, mahkemeler gibi kurumları da bünyesinde barındıran güçlü monarşilerin ortaya çıkmasıdır.¹⁷ Bu dönem, aynı zamanda kamu hukuku kavramının hem kavramsal hem de kurumsal olarak fazla görünür olduğu bir dönemdir.

C. Modernist Dönem: Ulus Devletlerin Ortaya Çıkışı, Uluslararası Hukuk Düzeni

Kamu hukuku ile özel hukuk ayırımının yeniden ilgi görmeye başladığı 17. yy. başı ile 19. yy. sonunu kapsayan dönemin karakteristiğini belirleyen ana temalar şu şekilde özetlenebilir.

i. Egemen gücün merkezileşmesi ve ulus devletlerin ortaya çıkışı: Giderek güçlenen merkezi devlet, aynı hızla gücü tekeline almaya başladı.¹⁸ Güçlenen bu devlet yapıları ve kurumları, bürokratik yapının da sağladığı imkanlar ile daha geniş toplumsal meseleler hakkında hukuki düzenleme yapma konusunda istek-

¹⁴ Merkezi bir egemenin ve güç odağının olmadığı feodal sistemde kamu (*public*) hukuku kavramının feodal bey (*lord*) ile özdeşleştiği, ancak bunun yer yer silikleştiği daha az önemi haiz olduğu gözden irak tutulmamalıdır. Bkz. D. Heirbaut, ‘Feudal law’, iç H. Pihlajamäki, M. D. Dubber, & M. Godfrey (eds), *The Oxford handbook of European legal history* (OUP 2018).

¹⁵ Çağdaş yaklaşıma teorik çerçeveler sunan, kamu hukuku/özel hukuk ayırımının hukuki gerçekçilik (*legal realism*) akımı taraftarlarınca nasıl eleştirildiği, kriterlerin (menfaat, özne, alt ilişkiler) nasıl kullanıldığı ve modern hukukun bazen bu çizgileri nasıl bulanıklaştırdığı üzerinde duran bir çalışma için bkz. H. Dagan ve B.C. Zipursky, ‘Chapter 1: Introduction: the distinction between private law and public law’ iç H. Dagan ve B.C. Zipursky (eds), *Research Handbook on Private Law Theory*. (Edward Elgar Publishing 2020). Bunda, Hristiyanlığın kutsal metini olan Yeni Ahit’in dünyevi (veya gündelik) hayata dair neredeyse hiç hüküm içermemesinin, böyle bir iddiasının olmamasının da rolü bulunmaktadır. Kenneth Pennington, ‘Introduction to the Courts’, iç Hartmann, Wilfried, Pennington ve Kenneth (eds), *The History of Courts and Procedure in Medieval Canon Law* (Catholic University of America Press 2016).

¹⁶ *Ius commune*'nin iktibas ve gelişimi, ortaçağ hukukçularının *ius publicum/ius privatum* ayrımı gibi Roma hukuku kavramlarını nasıl kullandıkları, (Roma hukuku ve kanon hukuku ve gelenek hukuku gibi) kaynaklara katkıları ve en nihayet bu kategorilerin *ius commune* geleneği içerisinde nasıl var olmaya devam ettikleri için bkz. H Dondorp ve E.J.H Schrage, ‘The Sources of Medieval Learned Law’ iç Cairns JW, du Plessis PJ (eds), *The Creation of the Ius Commune: From Casus to Regula* (Edinburgh University Press 2010). Aynı yönde bkz. Ken Pennington, ‘Ancient, Medieval, and Early Modern Concepts of the Ius commune’ (2024) 27 *Clio@Themis* <<https://journals.openedition.org/cliothemis/5172>> erişim 3.04.2026.

¹⁷ S. Bagge, *State Formation in Europe, 843–1789: A Divided World* (1st ed., Routledge 2019).

¹⁸ 1648 Münster ve Osnabrück Antlaşmaları'na dayalı *Westphalian state* kastedilmektedir.

liydi.¹⁹ Ekonomik faaliyetlerin genişlemesi ile paralel olarak kamu hukukunun klasik alanları olan anayasa hukuku, idare hukuku, ceza hukuku, mali hukuk gibi alanlarda da bir genişleme başladı.²⁰

ii. Özel hukukun kodifikasyonu: Ekonomik faaliyetlerin kırsaldan şehirle-
re doğru kayması ile birlikte sınıfsal bir kırılma yaşanmış (tarımsal üretimden
kısmen veya tamamen kopmuş grupların ortaya çıkışı) bununla beraber herhangi
bir bağımlılık ilişkisinden bağımsız meslek (*artes liberales*) icra eden (avukat,
muhasebeci, mimar gibi) bir başka sınıfın ortaya çıkışı ile medeni kanun yapma
ihtiyacı belirmişti.²¹ Bir diğer neden ise, devletin ve onun bürokratik kurumlarının
daha da güçlenmesi ile birlikte devlete karşı yöneltilebilen hakların (*subjective-
public-rights*) görünür hale gelmesidir.²² 1794 tarihli Prusya ALR'si (*Allgemei-
nes Landrecht für die Preußischen Staaten*), bir üniter hukuk sistemini esas alıyor
olsa da hem kamu hukuku hem de özel hukuk alanından düzenlemeler içeriyor-
du.²³ *Personae, res ve actiones* şeklindeki üçlü ayrımı esas alan 1804 Napolyon
Kanunu'nu, siyasi birliklerin sağlanması ile birlikte önce 1965'te İtalyan Medeni
Kanunu (*Codice civile*), ardından 1900'de beşli sistemi esas alan Alman Medeni
Kanunu (*BGB*) izlemiştir.²⁴

¹⁹ Michael Stolleis, *Geschichte des öffentlichen Rechts in Deutschland: Reichspublizistik und
Policeywissenschaft: 1600 – 1800* (1. Cilt C.H. Beck 1988) 141f. Ulusal devletlerin güçlenmesi
ile kamu hukuku/özel hukuk ayrımına ek olarak bir başka ayrım daha ön plana çıktı: milletlerarası
özel hukuk / milletlerarası kamu hukuku ayrımı. Fedele, bu makalesinde orta çağdaki özel hukuk
kıyaslamalarının daha sonra diploması ve uluslararası antlaşma gibi kamu hukuku alanlarında
kullanılmaya başlandığını göstermektedir. Dante Fedele, 'Between private and public law: The
contribution of late medieval ius commune to the conceptualisation of diplomatic representation'
(2020) 18 *Clio@Themis* <<https://journals.openedition.org/cliiothemis/304>> erişim 3.04.2026. Bu
konuda Lauterpacht'ın başucu eseri de hatırlanmalıdır. Hersch Lauterpacht, *Private Law Sources
and Analogies of International Law: With Special Reference to International Arbitration* (ilk baskı
1927 The Lawbook Exchange, Ltd. 2002).

²⁰ Bürokratik genişleme de gözden kaçırılmamalıdır. Özellikle Prusya bürokrasisi hakkında bkz.
Walter L. Dorn, 'The Prussian Bureaucracy in the Eighteenth Century', (1931) 46(3) *Political
Science Quarterly*. Yazara göre Prusya bürokrasisi, birçok onyıllar için Prusya tarihinin en yaratıcı
gücüdür.

²¹ Andrew Fitzmaurice, *Sovereignty, Property and Empire, 1500–2000* (Cambridge University Press,
2014) 215 vd. (*Chapter Seven: Occupation in the nineteenth century*).

²² "Subjective public rights" ilk defa 1850'den sonra Otto Mayer'in (1846–1924) idare hukuku
çalışmaları sayesinde kabul edildi. Mayer, 1789 Fransız Devriminden, 1791 Fransız Anayasasından
ve 1804 Fransız Medeni Kanunu'ndan, özetle Fransız hukukundan ödünç aldığı hukuku kavram
ve kuralları, başarılı bir şekilde Germen hukuk dünyasına aktardı. Bkz. Otto Mayer, *Deutsches
Verwaltungsrecht* (4 Bde, Nachdruck 1969, selbständige franz. Fassung, 1903/06).

²³ 19. yy.'in başından itibaren *ius publicum* ve *ius privatum* ikiliği, *ius privatum*'un giderek devletten
bağımsızlaşan bir alanın düzenleyici mekanizmasına dönüşmesi nedeniyle daha görünür bir hale
geldi.

²⁴ Hukukun ancak sistematik hale getirilmesi ile olması gereken formuna kavuşacağı inancı üzerine
kurulu Alman hukuk ilminin ortaya koyduğu sisteme Pandektist sistem denilmektedir. Gaius'un,
CIC'in ve Fransız Medeni Kanunu'nun aksine, özel hukuk külliyatı kişiler, aile, miras, eşya, borçlar
şeklinde beşe ayrılmıştır. Bu dönemin üçüncü bir modeli ise İslam dünyasındaki medeni hukuk

iii. Kamu hukukunun genişlemesi: Siyasi eylem ile dini bağıllık arasındaki mesafenin giderek açılması, seküler özellikleri daha ağır basan devlete ve kurumlarına dair kuralların sistematize edilmesini de gerektiriyordu.²⁵ Bürokratik yapının büyümesi ile birlikte yeni idari kurumların, belirli alanları düzenleyen kuralların, sosyal refahı hedefleyen ve zayıf tarafın korunmasını önceleyen hukukun, çevre hukukunun alanını genişletmesi, kamu hukukunun etki alanını da büyütüştü. Bununla birlikte ceza hukuku da kamu hukuku kapsamına girmekle birlikte bu hukuk alanı erken bir aşamada farklı bir gelişim geçirerek 19. yy.'ın hemen başında bağımsız bir akademik disiplin haline gelmiştir.²⁶

iv. Teorik/doktriner çalışmaların artması: Hukuk ilmi ile iştigal edenler, kamu hukuku ile özel hukukun ne olduğunu daha kesin bir şekilde tanımlamaya çalıştırlarsa da, buna dair tartışmalar bir nihai sonuca vardiırlamadı.²⁷ Örneğın Menfaat Teorisi (*interest theory*) hukukun koruduğı menfaatten hareketle bu menfaatin devlete mi bireye mi ait olup olmadığını tartışırken,²⁸ Bağımlılık Teorisi (*subordinate theory*) hukuki ilişkide taraflardan birinin, bu kamusal gücü kullanan devlet veya büyük bir ekonomik güce hükmedebilen kişı olabileceğini ve diğır tarafın ikincil bir konumda olup olmadığını ele almaktaydı. Özne Teorisi (*subject theory*) ise, hukuki öznelardan birinin kamu otoritesi olup olmadığından hareket ediyordu.²⁹ Dahası *common law* sistemleri açısından iki hukuk alanı arasındaki ayırım, Kıta Avrupa-

ve ağırlıkla muamelat hukukunu düzenleyen Mecelle geleneğidir. Sıddık Sami Onar, 'Osmanlı İmparatorluğında İslam Hukukunun Bir Kısmının Codification'u: Mecelle' (1955) XX(1-4) İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası.

²⁵ 18. yy.'ın sonu ile birlikte önemli bir kavramsal değışim de yaşandı. *Anayasal hukuk* yerine kullanılan *Staatsrecht* kavramı, yerini kamu hukuku (*öffentliches Recht*) kavramına bırakmıştı. Jan Schröder, 'Privatrecht und öffentliches Recht: Zur Entwicklung der modernen Rechtssystematik in der Naturrechtslehre des 18. Jahrhunderts' iç Hermann Lange (ed), *Festschrift für Joachim Gernhuber zum 70. Geburtstag*, (Tübingen 1993) 961-974.

²⁶ Hinrich Rüping ve Günther Jerouschek, *Grundriss der Strafrechtsgeschichte* (6. Auflage, C.H. Beck 2011). Fransa'da özel hukuk ve ceza hukuku, "*droit privé et sciences criminelles* (özel hukuk ve ceza bilimleri)" başlıklı kürsü altında bir aradadır. Bu tür akademik teşkilat, ceza hukukunun her zaman kamu hukuku olarak değıl, suç ve cezanın bireyleri ilgilendiren hukuk disiplinlerinin bir parçası olarak ele alındığı, Fransız hukuk fakültelerinin tarihsel kurumsal yapısını (Napolyon sistemi) yansıtmaktadır. Alman (*Strafrecht/Strafprozessrecht*) ve İtalyan (*diritto penale/procedura penale*) sistemleri, Wilhem von Humbolt'un kurduğı üniversite teşkilatına uygun olarak, akademik kürsülerde özel hukuk ile ceza hukuku arasında daha net bir ayırım sağlarken, Fransa hâlâ müşterek yapıyı korumaktadır.

²⁷ Hatırlanacak olursa, Hugo ile birlikte Alman Tarihçi Hukuk Okulu'nu kuran von Savigny, hukuku iki alana ayırmıştı: *divided law into "zwey Gebiete, das Staatsrecht und das Privatrecht. Das erste hat zum Gegenstand den Staat, das heißt die organische Erscheinung des Volkes; das zweyte die Gesamtheit der Rechtsverhältnisse, welche den einzelnen Menschen umgeben* (iki alan: Anayasa hukuku ve özel hukuk. Birincisi, devletin, yani halkın organik tezahürünün; ikincisi ise bireyi çevreleyen hukuki ilişkilerin bütünüdür.)" von Savigny ayrıca, bu iki hukuk alanının birbirlerinden yalıtılmış olmadığına, ikisi arasında "*geçişler ve ilişkiler*" olduğuna da dikkat çekmiştir. Friedrich Carl von Savigny, *System des heutigen römischen Rechts* (Band 1, Berlin 1840) 22f.

²⁸ Serozan (n 2) 56.

²⁹ Akipek, Akıntürk ve Ateş (n 4) 16-17.

sı'nda verilen öneme hiçbir zaman sahip olmadı.³⁰ Ancak Alman hukuk insanlarının, Roma hukukunu esas almak suretiyle hukuk kavramları üzerine çalışarak hukuku sistematize etme çabaları (*Die Rechtswissenschaft* veya *Jura*), bugün için dahi varlığını ve önemini (azalmadan) koruyan bir Alman hukuk ilminin doğumuna yol açmış, bu ilmi çabalar kamu hukuku ile özel hukuk arasında (*common law*'a nazaran) görece belirgin bir çizginin oluşmasına neden olmuştur.³¹

Ç. Modernist Dönem Sonrası

Hukuk sistemleri daha karmaşık hale geldikçe, kamu hukuku ile özel hukuk arasındaki çizgiyi korumak zorlaştı. Tüketici sözleşmelerinde, kamu hizmetinin özelleştirilmesinde olduğu gibi birçok hukuki ilişki hem kamusal hem de özel unsurlar içerir.³² Kıta Avrupası hukuk sistemlerinde kamu hukuku-özel hukuk ayrımı daha belirgin çizgilerle ortaya çıkarken *common law* hukuk sisteminde ayrım daha az katıdır.³³ 20. ve 21. yüzyıldaki hukukçular, bu ikiliği basitleştirici ve biçimsel olduğu için kıyasıya eleştirmişlerdir. Bu eleştirilerden bazılarına göre bu kadim ayrım, sabit kategorilerden ziyade işlev (*function*), güç ilişkileri (*power relations*) veya politika (*polity*) amaçlarıyla ilgilidir.³⁴ Bundan başka, daha fazla

³⁰ Anne Deegan, 'The Public/Private Law Dichotomy and its Relationships with the Policy/Operational Factors Distinction in Tort Law' (2001) 1(2) QUT Law Review.

³¹ Bu durum, Humboldt tarafından oluşturulan Alman üniversite modeline de yansımış, hukuk fakültesi içerisinde kamu hukuku ve özel hukuk bölümleri ile bu bölümler altında kürsüler (bugünkü adıyla anabilim dalları ve onların altında bilim dalları) oluşturulması şeklinde bir örgütlenmeye neden olmuştu. Buna rağmen bir yanda Roma hukuku, kanon hukuku ile hukuk tarihi, diğer yanda özel hukuk, mukayeseli hukuk ve (bir müddet sonra ortaya çıkan) milletlerarası özel hukuk arasında kalın çizgiler olduğundan bahsetmek de mümkün değildi. J.C. Bongaerts, 'The Humboldtian model of higher education and its significance for the European University on responsible consumption and production' (2022) 167(10) BHM Bergund Hüttenmännische Monatshefte 500–507.

³² Kamu hukuku/özel hukuk ayrımına ilişkin modern zorlukları izah eden; birbiri ile yarışan (bazen dışlayan) yargılama yetki alanları, düzenleyici kurumlardan neş'et eden ayrı bir düzenleyici/denetleyici hukuk bütünü, devlet/özel (KOİ) ortaklıkları gibi konularda bu ayrımın pratikte "kullanışsız" olduğuna dair bkz. Michel Rosenfeld, 'Rethinking the boundaries between public law and private law for the twenty first century: An introduction' (2013) 11(1) International Journal of Constitutional Law 125-128.

³³ Orta Çağda İngiliz hukuku kraliyet mahkemeleri aracılığıyla gelişimini ve evrimini sürdürdü. Bu nedenle teorik kavram ve kuralardan ziyade dava dilekçeleri, dava türleri ve taleplere dayalı bir hakim hukukundan söz edilebilecektir, ki hakimin asıl odaklandığı şey biçimci usul kuralları ile en doğru giderimi sunmaktır. Dolayısıyla F. W. Maitland ve sair hukuk tarihçileri, bu nedenle *common law*'un Roma hukukundaki "kamu/özel" ayrımına daha az önem atfettiğini vurgulayagelmışlerdir. Frederic William Maitland, 'The Forms of Action at Common Law: A Course of Lectures' iç A. H. Chaytor, W. J. Whittaker (eds) (Cambridge University Press 1936) 8-9. Bu nedenle Maitland, Bracton'ın kafası üstünde duran *Tot erunt formulae brevium quot sunt genera actionum* şeklindeki ifadesinin *Tot erunt actiones quot sunt formulae brevium* şeklinde ifade edilmesini önermektedir. Ne var ki, bu bizi *ubi ius ibi remedium* maksimine götürmektedir.

³⁴ Rudolf von Jhering, Otto von Gierke, François Génay ve Roscoe Pound'un paylaştığı ortak eleştiri zemini, kamu/özel hukuk ayrımının artık modası geçmiş liberal teorinin birbirinden ayrı alanlar (*separate spheres*) anlayışına dayandığını, ancak modern toplumun hukukun bütünlük, işlevsel ve sosyal kavramlarına gereksinim duyduğunu ifade etmiş olmalarıdır. Duncan Kennedy, 'The

nüansı yakalamaya çalışan “kamu / özel / sosyal” şeklinde üçlemeler veya diğer muhtelif sınıflandırma şeması önerileri de mevcuttur.

II. HUKUK KAVRAMLARI VE ALANLARI BAKIMINDAN MADEN HUKUKU

A. Anayasal Çerçeve

Anayasanın 168. Maddesi, sadece kamusal mülkiyet rejiminin ana çerçevesini ortaya koymakla kalmaz, madenlerin aranması ve işletilmesi hakkının, bir diğer ifade ile maden hakkının da esas olarak kamuya, yani Devlete ait olduğunu belirtir.³⁵ Bu madde, maden hakkının özel kişilere verilebilmesi için kanuni bir düzenlemenin gerekliliğine dikkat çekmekle genel ilkeleri tamamlar.³⁶ Ancak bu ilkeler, bir hukuk siyaseti tercihi olduğu kadar, aynı zamanda binyılları aşan bir madencilik birikiminin damıtılmış ve kristalize olmuş ifadeleridir.³⁷

B. Hukuk Tarihi

Madenlerin sahipsiz mallar kategorisine dahil oluşunun kökleri, Roma hukukunun *res nullius* kavramına kadar gitmektedir.³⁸ Orta Çağda Saksonya maden kanunundaki terimler, doğuya doğru Sakson göçü ile önce Balkanlara, oradan da Osmanlı’ya ve Anadolu’ya geçmiştir.³⁹ 1858 tarihli Kanunname-i Arazi’nin 109. Maddesinde

Stages of the Decline of the Public/Private Distinction’ (1982) 130 University of Pennsylvania Law Review 1349–1357.

³⁵ Maddenin gerekçesi tatmin edici olmaktan çok uzaktadır: “*Tabii servetler ve kaynaklar Devletin hüküm ve tasarrufu altındadır ilkesi ana kuraldır. Araştırma ve işletmecilikte Devlete öncelik tanınmıştır. Fakat Devletin arama ve işletmeyi süresinde gerçekleştirememesi sonucu özel teşebbüs de devreye girmektedir. Amaç milli servetin işletilmesini ve milli gelirin artırılmasını bir an önce sağlamaktır.*” Mehmet Akad ve Abdullah Dinçkol, 1982 Anayasası (Madde Gerekçeleri ve Maddelerle İlgili Anayasa Mahkemesi Kararları) (Alkım, 1998) 688.

³⁶ 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu’nun 704. ve 99. maddelerindeki “*madenler*” ibaresi metinden çıkarılmıştır. 998. maddenin gerekçesi şu şekildedir: “*Madde 998- Yürürlükteki Kanunun 911inci maddesini karşılamaktadır. Yürürlükteki madde, tapu siciline “gayrimenkul” olarak kaydedilecekler arasında “madenler”i öngörmektedir. Ülkemizde madenler 6309 sayılı Maden Kanunu ile özel mülkiyet konusu olmaktan çıkarılmış ve Medeni Kanun dışında ayrı bir rejime tâbi tutulmuştur. Bu nedenle maddede madenlere yer verilmemiştir.*” Bkz. Adalet Komisyonu Raporu, *Türk Medeni Kanunu Tasarısı ile Türk Kanunu Medenisinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Tasarısı* 271. <<https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d21/c073/tbmm21073011ss0723.pdf>> erişim 3.04.2026.

³⁷ Kanunname-i Arazi’den mütevellit “*Devletin hüküm ve tasarrufu*” ibaresi, Güney Afrika Anayasasında “*custodian*” bağlamında kullanılmaktadır. Bkz. Cemal Dursun, *Rödovans Sözleşmesi* (Yetkin Yayınları, 2022) 93 (dipnot 335).

³⁸ Alfred Michael Hirt, ‘Centurions, Quarries, and the Emperor’ iç Paul Erdkamp, Koenraad Verboven ve Arjan Zuiderhoek (eds), *Ownership and Exploitation of Land and Natural Resources in the Roman World* (Oxford, 2015) 296.

³⁹ 1430 yılında Selanik kazanıldıktan sonra Halkidiki yarımadasındaki faaliyetine devam edilen Sidrekapısı (Siderovska) demir madeni açısından da Sakson metalürji bilgileri ve kurallarının 15. ve 19. yy. arasındaki önemine dair bkz. Elias Kolovos, ‘Mines and the Environment in Halkidiki:

düzenlenen madenler hemen ardından 1810 tarihli Fransız Maden Kanunu'ndan iktibas edilen 1861 tarihli Maadin Nizamnamesi ile düzenlenmiştir.⁴⁰ Arazi mülkiyeti ile maden mülkiyeti her ne kadar ayrı kanunlara tabi kılınsa da bu yer yer gerilimli ilişkinin ipuçları, maden hukukunun hukuk tarihi ile olan yakın ilişkisinde gizlidir.⁴¹ Bir diğer ifade ile, madencilüğimizin ve maden hukukumuzun gelişimini tarihsel bir perspektif ile ele almadan bugünü anlamak mümkün olmayacaktır.⁴²

C. Bir Mutlak Hak ve Malvarlığı Hakkı Olarak Maden Hakkı

Maden hukuku, *maden hakkı* kavramını esas alır. İster özel hukuk gerçek veya tüzel kişisi olsun ister kamu hukuku tüzel kişisi olsun maden aramak ve işletmek için maden hakkı sahibi olmak şarttır.⁴³ Bu hak, maden ruhsatının düzenlenmesi ile kazanılır.⁴⁴ Bunun için Devlete yapılan bir başvurunun varlığı lazım gelir.⁴⁵

A Story from the Ottoman Past' (2015) 50 Journal of Balkan Studies 77. 14. ve 17. yy. arasında Sırbistan'daki madenlerle ilgili olarak Dušan Kanunu, Despot Stefan Lazarević Kanunu ve Sakson maden kanunları hakkında ayrıntılı bir çalışma için bkz. Milan D. Stojković, 'Saxon Miners in Serbian Medieval Laws and Written Texts' (2010) 17(5) Mining History: the Bulletin of the Peak District Mines Historical Society 49-54.

⁴⁰ Gilbert Troly, 'Le code minier et le développement durable, une perspective historique' (2008) 49 Responsabilité & Environnement 72. M. Macit Kenanoğlu, '1858 Arazi Kanunnamesi ve Uygulanması' (2006) 1 Türk Hukuk Tarihi Araştırmaları 107-138.

⁴¹ Kavramsal devamlılık bakımından bkz. 3402 sayılı Kadastro Kanunu'ndaki *kamu malları, orta malları ve hizmet malları* ayrımı ile "*Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki sahipsiz yerler*" ibaresi.

⁴² 1858 Kanunname-i Arazi'den 1985 Maden Kanunu'na kadar bir kronolojik telhis için bkz. Cemal Dursun ve Nilüfer Özdemir Mallı, *Maden Kanunu* (Yetkin Yayınları, 2025) 265-269.

⁴³ MadK'nın "*Maden hakkı*" başlıklı 6. Maddesine göre ancak medeni hakları kullanmaya ehil T.C. vatandaşları ile Türkiye Cumhuriyeti Kanunlarına göre kurulmuş tüzelkişiliği haiz şirketlere, bu hususta yetkisi bulunan kamu iktisadi teşebbüsleri ile müesseseleri, bağlı ortaklıkları ve iştirakleri ile diğer kamu kurum, kuruluş ve idarelerine maden hakkı verilebilir. Maden hakları, ister gerçek ister tüzel kişi olsun sadece tek kişi adına verilir; diğer deyişle birlikte mülkiyet söz konusu değildir. Maden arama veya işletme hakkını haiz iken memur olanlar ise, memuriyete geçişlerinden itibaren altı (6) ay zarfında sahibi oldukları maden haklarını devretmek mecburiyetindedirler. Devlet memurları, diğer kamu görevlileri, Genel Müdürlüğün merkez ve taşra teşkilatında çalışan yevmiyeli ve mukaveleli personel, arama ve işletme ruhsatı sahibi olamayacağı gibi, miras yoluyla kendisine maden ruhsatı intikal ederse, bunu tıpkı sonradan memur olan ruhsat sahipleri gibi devretmek zorundadır.

⁴⁴ Ruhsat yoksa hak da yoktur. Bu aynı zamanda maden sicilinin olumsuz etkisidir. Dursun (n 37) 224-225. Maden hakkının tesis kazanıldığı hususunda bkz. D. Özdamar, 'Maden Hakkı ve Maden İrtifakı' (2001) iç Prof. Dr. Mahmut Tevfik BİRSEL'e Armağan (Dokuz Eylül Üniversitesi Yayını) 319-335.

⁴⁵ Bu başvurunun yapılmasının, şu açıdan da zorunlu olduğu düşünülebilir. 3154 sayılı Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'un 9. Maddesi'nin h bendi gereğince "*madenlerin genel envanterini yapmak*" MİGEM'in görevleri arasında sayılmıştır. Telli'nin de belirttiği üzere, "*(i)zlenecek maden politikası doğrultusunda, devlet bünyesinde oluşturulacak zincirin ilk halkası, idare ve planlama görevlerini üstlenecek olan birimlerdir. (...) ruhsatları kapsayan [maden haklarının] elde edilmesi, madencilik alanında yetkili kılınan organlara başvuru ile olmaktadır.*" Serap Telli, *İdare Hukuku ve Uluslararası Hukuk Açısından Madenler* (S Yayınları, 1989) 47, 97. Kartalkanat'ın belirttiği üzere, maden aramak veya işletmek için ruhsat/izin alınması sistemi Dilaverpaşa Nizamnamesi olarak bilinen, fiiliyatta uygulanan ancak hiçbir zaman yasal bir metne dönüşmeyen 1867 tarihli Ereğli Kömür Maden-i Hümayunu Nizamnamesi'nde "*ruhsat tezkeresi*" adıyla getirilmiş; 1879 tarihli Maadin Nizamnamesi de aynı terminolojiyi kullanmıştır.

Ayrıca belirli grup madenlerde ruhsatlar ihale yoluyla verilmektedir.⁴⁶ Diğer yandan madenler kamu malıdır ve ilke olarak ancak Devlet tarafından aranabilir veya işletilebilir.⁴⁷ Maksimum yararlanma, maden işletiminin olmazsa olmazıdır; ancak maksimum yararlanma minimum zarara (*kirletme ve doğayı deforme etme*) yol açmalıdır.⁴⁸ Maden hukuku, kamu mallarından bireysel ve özel yararlanma usulü olması ve bunun doğal bir sonucu olarak idareden ruhsat alınmasını gerektirmesi nedeniyle idare hukukunun içerisinde yer alır.⁴⁹ Bir başka ifade ile idari işlem teorisi ışığında ruhsat düzenlenmesi (veya ruhsat talebinin reddi, ruhsatın iptali, geri alınması, kaldırılması) işlemi, idare hukukunun inceleme konusudur.⁵⁰

İdari niteliğine ilaveten maden hakkı, bir hak olması sebebiyle özel hukukun ve evleviyetle medeni hukukun inceleme sahasına girer.⁵¹ Maden hakkı, üçüncü

Ahmet Kartalkanat, 'Anayasalarımızda Doğal Servet ve Kaynaklar' (1993) 43 Jeoloji Mühendisliği 47.

⁴⁶ Maden Sahaları İhale Yönetmeliği (RG 21.09.2017/30187).

⁴⁷ TD Yıldız, 'The ownership and regime of mines in the evolution of the Turkish mine legislation' (2013) in *23rd International Mining Congress and Exhibition*, Antalya, Turkey

⁴⁸ *Salva rei substantia* ilkesinin istisnası olarak madenlerden en fazla yararlar, en az zararlar istifade ilkesi hakkında bkz. Dursun (n 37) 229-233.

⁴⁹ Ancak Fransız maden idare hukukundan ayrı bir gelişme çizgisi izlemiş ve adeta millileşmiştir. Buna sebep olarak madencilik faaliyetlerine ilişkin kamu yararı düşüncesinin zayıflaması ile birlikte madencilik bir kamu hizmeti olarak görülüyor olmaktan da çıkması, dahası idare hukukuna özgü *imtiyaz* usulünün yerini ruhsat sistemine bırakması, taşocakları ile madenler arasındaki farkın kaldırılarak tek bir kanun altında düzenlenmesi gösterilebilir. Uler'in dile getirdiği "*idare hukukumuzun artık bağımsız olarak geliştiği ve Fransız idare hukuku ile idare hukukumuzu eş anlamda kullanmanın yanlıtıcı olacağı inancı*", maden idare hukukumuzu için ziyadesiyle geçerlidir. Bkz. Yıldırım Uler, İdari Yargıda İptal Kararlarının Sonuçları (Sevinç Matbaası, 1970) VII. Danıştay ve kamu hizmeti kavramları açısından, sırasıyla, bkz. Lütfi Duran, 'Atatürk Döneminde Danıştay' (1982) 15(3) Amme İdaresi Dergisi 14; Aydın Gülan, 'Türkiye'de Kamu Hizmetlerinin Gelişimi' (1998) LVI(1-4) İHFM 101-102.

⁵⁰ "*Madenler, İdare Hukukunun sadece mallar idare hukuku bakımından değil; idari işlemler, idari usul, kolluk, özendirme ve destekleme faaliyetleri, idarenin ekonomik hayata müdahalesi gibi güncel ve temel konularındaki çeşitli alt başlıkları ile bağlantılar içermektedir.*" Aydın Gülan, *Maden İdare Hukukumuzun Ana İlkeleri ve Temel Müesseseleri (Mevzuat ve Yargı Kararları Işığında Eleştirel Bir Yaklaşım Denemesi)* (Lamure, 2008) 12. Günümüz madencilikinin karşı karşıya olduğu en önemli meselelerden birisi, maden izinleri sisteminin, mali ve idari âdem-i merkeziyetçi gelişmeler karşısındaki durumudur. Elisabeth Bastida, 'Mineral Law: New Directions' iç E. Bastida, T. Wälde, J. Warden-Fernandez (eds), *International and Comparative Mineral Law & Policy: Trends and Prospects* (Kluwer Law International 2004) 421. Danıştay İDDGK, 03.04.1981, 1981/4 E., 1981/25 K.: "*Kişilerin bu müsaadeler ve imtiyazlar sonunda kamu malları üzerin-de iktisap ettiği haklara da idari aynı haklar denilmektedir. Bu haklar, mutlak mahiyet arz ettikleri, yani hak sahipleri üçüncü şahıslara karşı haklarını dermeyeran edebildikleri ve icabında zilyetlik yetkilerini kullandıkları için aynı hak sahipleri durumundadırlar.*"

⁵¹ "(...) (B)izim kanunlarımız, subjektif hukuk manasında 'hak' ve bunların aynı haklar, şahsi haklar, fer'i haklar gibi envai, Windscheid tarafından Romamın actio mefhumundan çıkarılan talep (mütalebe Anspruch) mefhumu (...) bir umumi hükümler kısmı ihtiva etmemekle beraber tamamen Roma hukuku ve tabii hukuk tohumlarından çıkarak Alman pandekt nazariyatının umumi hükümler kısmında inkişaf eden ve sonradan bilhassa Alman Medeni Kanununda ve onun nazariyatında inkişafına devam eyleyen ana mefhumlarla iş görmektedir." Andreas B. Schwarz, 'Medeni Hukuk ve Roma Hukuku' (1939) İÜHF (Prof. Dr. Cemil Bilsel'e Armağan) 400.

kişilere karşı ileri sürülebilir, maden sicili önünde yapılacak bir işlem ile devredilebilir ve maden cevherinin üzerinde rehin tesis edilebilir, bir ticari işletme olarak maden işletmesinin ipotek gibi sınırlı aynî haklara konu edilebilir olması yönüyle eşya hukukunun konusuna girmektedir.⁵² Madenler, Anayasa’da temel hak ve hürriyetler arasında özel bir önem verilen mülkiyet hakkının kapsamını sınırlar.⁵³ Eşya hukuku ile maden hukuku ilişkisi, MadK’nın “*Medeni Kanuna Atıf*” kenar başlıklı 45. Maddesi’nde en açık şekilde ortaya çıkar: “*Türk Medeni Kanununun ipoteğe ait hükümleri maden ipoteklerine de uygulanır.*”⁵⁴

Ç. Maden Hakkının Hukuki İşleme Konu Edilebilmesi, Madencilik Faaliyetlerinin Bir Borç Kaynağı Olabilmesi

Maden hakkının, ayakları şart işleme basan bir mutlak hak olması, bu hakkın borç ilişkilerine konu edilebilmesini de mümkün kılmaktadır. Maden hakkı, mülkiyetin devri borcu doğuran bir sözleşmeye de konu olabilir.⁵⁵ Maden hakkının

⁵² Yavuz ve diğerleri, maden (ve petrol) hakkının devrine taşınmaz satışı hükümlerinin “*boşluk doldurucu mahiyette*” yararlanılabileceği görüşündedir. Cevdet Yavuz, Faruk Acar, Burak Özen, *Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler* (Birinci Cilt, Beta Yayınları 2022) 255.

⁵³ Peter Badura, *Staatsrecht (Systematische Erläuterung des Grundgesetzes)* (5. Auflage, Beck 2012) 269.

⁵⁴ 3091 sayılı Taşınmaz Mal Zilyetliğine Yapılan Tecavüzlerin Önlenmesi Hakkında Kanunun aşağıdaki maddelerinde madenlerin de kanun (taşınmaz zilyetliği) kapsamında ele alındığı görülmektedir.

Özel kanunlar

Madde 5 – (Değişik: RG-18/6/2011-27968)

3091 sayılı Kanuna göre özel kanun durumunda olan 8/9/1983 tarihli ve 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu, 3/5/1985 tarihli ve 3194 sayılı İmar Kanunu, 31/8/1956 tarihli ve 6831 sayılı Orman Kanunu, 4/6/1985 tarihli ve 3213 sayılı Maden Kanunu ile diğer özel kanunlar kapsamına giren taşınmazlara tecavüz veya müdahalelerin olması halinde, ilgililerin başvurusu ya da vali veya kaymakamın tecavüz veya müdahaleyi öğrenmeleri halinde 3091 sayılı Kanuna göre soruşturma yaptırarak tecavüz veya müdahale önlenmekle birlikte, ayrıca ilgili kanunlarına göre de gereği yapılmak üzere ait olduğu kamu kuruluşlarına bildirir.

(...)

Taşınmaz mal

Madde 7 - Taşınmaz mal; arz üzerinde sabit olan tarla, bağ, bahçe, arsa, orman, ağıl, apartman, dükkan, fabrika, otel gibi bütün arazi, bina ve madenlerdir.

Taşınmaz mala sahip olan o malın altına ve üstüne de sahiptir.

Taşınmaz mallar 3 gruba ayrılır:

- Arazi, arazinin tamamlayıcı parçası sayılan bina ve ağaçlar, arz üzerinde kaynaklar, akarsular,
- Tapu siciline müstakil ve daimi olmak üzere kayıtlı ayni haklar (üst hakkı, kaynak hakkı, irtifak hakkı gibi).
- Yer altındaki madenler.

⁵⁵ Fransız idare hukukunda idari sözleşmeler ile özel hukuk sözleşmeleri arasındaki farkın ortaya konulduğu ilk karar olan *Société des Granits Porphyroides des Vosges* kararının (Conseil d’Etat, du 31 juillet 1912, 30701) dolaylı da olsa madenciligi ilgilendirmesi not edilmelidir. Lille şehri kaldırılmalarının yapımı amacıyla Lille şehri ile porfiri granit şirketi arasında imza edilen sözleşmede ifanın gecikmesi nedeniyle Lille şehri tarafından uygulanan cezai şart uyumsuzluk konusu yapılmış, davada sözleşmenin niteliği ve yargı yolu hususları da ele alınmıştır. Karar için bkz. <<https://www.legifrance.gouv.fr/ceta/id/CETATEXT000007634187/>> erişim 3.04.2026. “İdari sözleşmede ise, kamu yararı ile kişisel yarar karşı karşıyadır. Kamu yararı kişisel yarardan daima üstündür. Asla eşit olamaz. Bu bakımdan kamu yararının temsilcisi olan idare; kamu yararını gözetebilmek ve

mündemîç olduğu ruhsat, belli bir semen karşılığında devredilebilir.⁵⁶ Maden hakkı nedeniyle yürütölen faaliyet esnasında üçüncü bir kişiyeye zarar verilebilir;⁵⁷ veya bu faaliyet esnasında ruhsat sınırı aşılıp komşu ruhsattaki maden çıkarılmak suretiyle sebepsiz zenginleşmek de pekala mümkündür.⁵⁸ Bu yönleriyle, maden hakkı, borçlar hukukunun da konusunu oluşturur.⁵⁹ Bu borç ilişkileri, yabancılık unsuru taşıma ve taraflarca üzerinde serbestçe tasarruf edilebilir olma özelliklerini haiz olduğu müddetçe, milletlerarası özel hukukun inceleme alanına girer.⁶⁰ Şahsın hukuku bağlamında madencilik faaliyeti ile uğraşanların kişi veya mal topluluğu şeklinde bir araya geldiği tüzel kişileri de unutmamak gerekir.⁶¹

koruyabilmek için kişisel yarar temsil eden kişiyeye göre özel hukuk sözleşmelerinde herhangi bir tarafa tanınmayan bazı ayrıcalıklara ve üstün yetkilere sahip kılınmıştır. İdareye tanınan bu üstünlük ya kanunlarda yer alan bir hükme ya da kamu hukukunun ilkelerine dayanır. Bu sebeplerden dolayı idari sözleşmeler özel hukuk kurallarından farklı bir hukuki rejime tabidirler. 1910 yılında kamu hizmeti kavramı ile idari sözleşmeyi belirlemeye çalışan karardan hemen sonra, CE, idari sözleşmelerde özel hukuku aşan hükümler şartını arayan bir başka karar vermiştir.” Murat Sezginer, ‘İdarenin Müdahale Ettiği Özel Hukuk Sözleşmeleri (Birleşik İradeli “Birleşme” Sözleşmeleri)’ (2013) XVII(1-2) Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 1593.

⁵⁶ Bu devir işlemi önce ETKB bünyesindeki Taşınmaz Komisyonu’nun, ardından MAPEG’in iznine tabidir. Bkz. 2018/8 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi (RG 12.09.2018/30533).

⁵⁷ Mustafa Topaloğlu, *Madencinin Hukuki Sorumluluğu* (AÜSBE, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi 1998). Alman Federal Maden Yasası, madencinin hukuki sorumluluğuna ilişkin kapsamlı hükümler içermektedir. Bunlardan en önemlisi, üçüncü kişinin zararından yakınındaki madencinin sorumlu olduğuna dair adi karinedir. Madenci, adi karinenin aksini ispatlayabilir. Eğer zararın *prima facie* maenciden kaynaklanmadığı anlaşılabilirse, zarar gören bu karineden yararlanmamaktadır. Johann-Christian Pielow ve Hans-Martin Koopmann, ‘Energy Law in Germany’ iç Martha M. Roggenkamp, Anita Rønne, Catherine Redgwell, Iñigo del Guayo (eds) *Energy Law in Europe* (OUP 2001) 528.

⁵⁸ Maden Kanunu’nda “*haksız yere hak iktisabı*” olarak adlandırılmaktadır (MadK m. 10).

⁵⁹ “(B)ilhassa Borçlar kanununun muhtevası romanisttir.” Schwarz (n 51) 408.

⁶⁰ Bir borç ilişkisi olarak MÖHUK 24 ana kural teşkil etmekle birlikte, Devletin hüküm ve tasarrufundaki bir kamu malı olan madenlerin işletilmesini konu edinmesi nedeniyle rödovans sözleşmelerinde, tıpkı MÖHUK 25 vd. maddelerdeki gibi bir doğrudan kanunlar ihtilafı kuralının düzenlenip düzenlenmeyeceği de tartışılmalıdır.

⁶¹ Bu konuda dikkat çekici bir çeşitlik olduğu söylenebilir. 1948 yılında Türkiye Madenciler Derneği’nin kurulması ile başlayan bu süreç, 1954 yılında Maden Mühendisleri Odası, 1970’lerde İstanbul Maden İhracatçıları Birliği, 1986 yılında Seramik ve Refrakter Üreticileri Birliği ve yine aynı yıl Yurt Madenciliğini Geliştirme Vakfı, 1990 yılında Genç Maden İşletmecileri Derneği, 2000 yılında Türkiye Mermer Doğaltaş ve Makinaları Üreticileri Birliği, 2001 yılında Agrega Üreticileri Birliği, 2005 yılında Yapı Ürünleri Üreticileri Federasyonu, 2006 yılında Altın Madencileri Derneği, 2009 yılında Maden Müşavir Mühendisleri Birliği Derneği, 2013’te Mühendislik Jeolojisi Derneği kurulmuştur. Bunlara ilaveten TOBB Maden Meclisi, Dünya Madencilik Kongresi Türkiye Milli Kongresi, ve taşrada kurulu bir çok dernek bulunmaktadır. Özel sektörde çalışanları için beş (5) adet, kamu sektörü çalışanları için ise altı (6) işçi sendikasına karşılık, doğrudan maden başlığı altında toplanan ve TİSK’e bağlı bir işveren sendikası bulunmamaktadır. Türkiye Madenciler Derneği ile aynı yerde faaliyet gösterdiği anlaşılan Krom Müstahsilleri Cemiyeti’nin statüsüne ilişkin ise bir bilgi ise edinilememiştir. Bakanlar Kurulunun 09.02.2001 gün ve 2001/2055 sayılı Kararı ile ihdas edilen Türkiye Madencilik Sektörü Başkanlar Konseyi Birliği ise 2014 yılında müfeseh hale gelmiştir.

D. Madencilik Faaliyetlerinin Kamu Hizmeti Olup Olmadığı

Madencilik faaliyetinin bir kamu hizmeti olup olmadığı tartışması da ancak idare hukuku çerçevesinde yapılabilecektir. Diğer yandan, madenciliğin bir kamu hizmeti olmaktan ziyade, kamusal mallardan bireysel ve özel yararlanma usulüne tabi olduğu düşünüldüğünde dahi idare hukuku sınırları terk edilmemektedir,⁶² çünkü kamusal mallar ve bunlardan yararlanma usulleri de idare hukukunun konusudur.⁶³ Buna ek olarak, ruhsatın düzenlenmesi ile doğan maden hakkı, eşya hukukunun genel haklar grubu içerisinde tanımlanabilecek aynı bir hak olmakla birlikte,⁶⁴ ayakları bir kolluk ruhsatı üzerine oturduğu için idare hukuku şemsiyesi altına da girer.⁶⁵ Faaliyete izin verilmesi kadar faaliyetin beyan usulüne tabi tutulması⁶⁶ ve yoğun-yakın-sıkı kolluk faaliyetleri ile denetlenmesi de kamu hizmeti niteliği taşımaktadır.⁶⁷ Ayrıca plan kavramı ve plan yapımı (imar hukuku) ile madencilik arasında da oldukça yakın bir ilişki söz konusudur.⁶⁸

⁶² Danıştay İDDGK, 08.02.2002, 2001/838 E., 2002/134 K.: “Maden Yasası’nın; madenlerin aranması, işletilmesi, üzerinde hak sahibi olunması ile ilgili usul ve esasları belirleyen Özel bir yasa olup; aranması, işletilme hakkı Devlet’e ait olan ve belirli bir süre için özel yasanın iznine bağlı olarak gerçek ve tüzel kişilere devredilebilecek madenlerin, Yasa’da öngörülen usul ve esaslara göre Devlet’in gözetim ve denetimi altında işletilmesi Anayasal bir haktır.”

⁶³ K. Burak Öztürk, *Kamu Hizmeti İmtiyaz Sözleşmeleri* (AÜ SBE Yüksek Lisans Tezi, 2000) 52-53.

⁶⁴ Batı Avustralya eyaletinde maden hukuku, önceleri eşya hukukunun bir parçası idi. Eva Liedholm Johnson, *Mineral Rights: Legal Systems Governing Exploration and Exploitation* (Royal Institute of Technology (KTH), 2010) 29.

⁶⁵ Bu yönleri ile dikkate alındığında, Gülan’ın kitabının isminin “Maden İdare Hukuku” olması garip karşılanmamalıdır. Saymen/Elbir, tümüyle idare hukukunun konusu olduğu görüşündedir: “Madenlerin kime ait bulunduğu, bunlar hakkında ne tarzda araştırma yapılacağı, bunların ne şekilde işletileceği amme kanunları ile tayin edilmiş bulunduğundan, maden hukukunun tetkiki, bir medeni hukuk mevzuu olmaktan çıkmış, bir idare hukuku konusu haline gelmiştir.” Ferit H. Saymen ve Halid K. Elbir, *Türk Eşya Hukuku (Aynı Haklar)* (Hak Kitabevi, 1954) 298. Maden mevzuatının etkinliğinin idari rejime bağlı olduğu yönünde bkz. Liedholm Johnson (n 65) 42.

⁶⁶ Maden hukukunda sevk irsaliyesi, beyan usulüne esas teşkil eden en önemli mâli belgedir. M Topaloğlu, “Maden Sevkinin Hukuki Açısından Değerlendirilmesi” (2006) iç *Türkiye 15. Kömür Kongresi Bildiriler Kitabı*, Zonguldak. Vergi hukuku ile maden hukuku arasındaki benzerlik, vergiyi doğuran olayın tevsiki bakımından “beyan” usulüdür.

⁶⁷ Yetkilendirilmiş Tüzel Kişiler (YTK) adı verilen şirketler, MAPEG’e sunulacak belgelerin hazırlanması ve kontrol edilmesinde önemli rol oynamaktadır. YTK Yönetmeliğinde şu şekilde tanımlanmıştır: *Genel Müdürlükçe yetkilendirilen, Maden Kanunu kapsamında Genel Müdürlüğe verilmesi gereken rapor, proje ve her türlü teknik belgeyi hazırlamaya yetkili, şirket hisselerinin yarısından fazlasının sahibinin mühendis olduğu ya da bünyesinde nitelik ve nicelikleri bu Yönetmelikle belirlenen mühendisler çalıştıran maden arama/işletme ruhsat sahibi veya işletmesi olan tüzel kişi*. YTK ile ilgili düzenlemelerin kamu hizmetinin özel kişiler eliyle görülmesi tartışmalarını da beslemiştir. Daha önce bu konuda yapılan “Yeminli Teknik Büro” adı altındaki kanun tadilin tamamını Anayasa Mahkemesi iptal etmiş (AYM, 1985/20 E., 1986/30 K.), sonraki düzenlemeleri ise anayasaya aykırı bulmamıştı (AYM, 2015/46 E., 2017/130 K.).

⁶⁸ Maden ruhsatına konu alanın planlı alan veya plansız alan olmasının sonuçları, bir diğer ifade ile madencilik faaliyetlerinin planlı veya plansız alanlarda yapılması önem arz eder. Buna, orman planlaması ve orman amenajmanı kavramlarını da eklemek gerekir.

E. Madencilik Çevre ile Münasebeti

Madencilik, bu faaliyetin yapıldığı süre ile sınırlı olmak üzere, kirlenici ve deforme edici bir faaliyettir.⁶⁹ Maden çıkarılan yerde kısmen de olsa kirlilik (gürültü, toz, tehlikesiz ve tehlikeli atıklar) kaçınılmazdır ve topografya dışarıdan bir müdahale ile bozulur.⁷⁰ İşte bu kirliliğin ve deformasyonun, madencilik faaliyeti esnasında kabul edilebilir limitler dahilinde kalması, faaliyet sona erdikten sonra tümüyle ortadan kaldırılması ve faaliyet esnasında bozulan doğal dengenin eski hale getirilmesi hususları ile maden (çevre) hukuku kapsamında ilgilenilir.⁷¹ Kirliliğin, TCK 181 ve 182 bağlamında çevrenin (kasten veya taksirle) kirlenmesi suçuna sebebiyet verip vermediğinin değerlendirilmesi ise, ceza hukuku kavram ve kurallarına göre yapılır.⁷² Keza madencilik faaliyetlerinin orman veya mera sayılan yerlerde yapılması Orman Kanunu ve Mera Kanunu gibi özel düzenlemeleri devreye sokacaktır.⁷³ Madencilik faaliyetinin yapılacağı yerdeki sosyal boyutu da dahil olmak üzere (özellikle flora ve fauna üzerinde muhtemel) çevresel etkinin değerlendirilmesi ve buna bağlı olarak halkın bu sürece katılımının temin edilmesi zorunluluğu bir başka önemli özellik olarak görülmelidir.⁷⁴

⁶⁹ Emre Aydın, *Maden Çıkarma İşlemlerinin Çevreye Etkileri* (EÜFBE, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2012) 15. “Ayrıca, tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de madenin olduğu yerde üretilmesi zorunluluğunun bulunması ve üretildiği alandaki topoğrafyada değişikliğe sebep olması doğal bir durumdur. Bundan dolayı günümüzde sık sık çevresel eleştirilerle madencilik karşı karşıya gelmektedir.” 5595 sayılı “Maden Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı” genel gerekçesi, sf. 9, <<https://www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0821.pdf>> erişim 3.04.2026. Topografya bozulurken öncelikle bitki örtüsü kaldırılır ve işletme faaliyeti esnasında gürültü, toz, emisyon ve titreşim gibi etkenler de ortaya çıkar. Bunlara, Orman ve Su İşleri Bakanlığı’nın 03.03.2014 tarih ve 2014/1 sayılı Genelgesi ile “görsel kirlilik”in de eklendiği söylenebilir. Arama ile işletme faaliyetlerinin yaratacağı sonuçların önemli derecede farklı olduğunun altı çizilmelidir.

⁷⁰ “En az zarara yol açma” ilkesi, oluşması baştan kabul edilen zararın kontrolüne yönelik bir ilkedir. Yararlanmanın genel çerçevesini belirleyen *salva rei substantia* ilkesi ile yakından ilgilidir. Aynı yönde bkz. Bastida (n 50) 420. Liedholm Johnson (n 65) 32.

⁷¹ Gülan (n 50) 247-251. Özellikle sorumluluğun türü ve koşulları ile ve zararın türü ve giderimi açısından bkz. Nuri Erişgin, ‘Çevre Hukuku’ iç Hukuk Merceği (Cilt 10, Ankara Barosu Yayınları, 2010) 95-120. Maden ihracatımızın en büyük kalemini oluşturan mermerde, üretim faaliyetinin çevresel etkileri üzerine bkz. Öykü Bilgin ve Ercüment Koç, ‘Mermer Madencilğinde Çevresel Etkiler’ (2013)28 Madencilik Türkiye 60-79. Ayrıca bkz. TD Yıldız, ‘How can the effects of EIA procedures and legislation foreseen for the mining operation activities to mining change positively in Turkey?’ (2021) *Resources Policy* 72.

⁷² Cengiz Otacı, ‘Çevrenin Kasten ve Taksirle Kirlenmesi Suçuna (TCK 181, 182) İlişkin Yargıtay 4. Ceza Dairesi Kararlarında Belirlenen İlkeler’ 2015(1) Ankara Barosu Dergisi 279-327.

⁷³ Orman Kanununun 16 ncı Maddesinin Uygulama Yönetmeliği (RG 24.09.2024/32672). Ayrıca bkz. Maden Yönetmeliği m. 114 (Devlet ormanları ve muhafaza ormanlarında madencilik faaliyetleri) ve 115 (Mera alanlarında madencilik faaliyetleri).

⁷⁴ T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Çevresel Etki Değerlendirmesi İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan ÇED Yönetmeliği’nin Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar (RG 29.07.2022/31907) için bkz. <<https://webdosya.csb.gov.tr/db/ced/icerikler/ced-yonetmel-g-n-n-uygulanmasına-il-sk-n-usul-ve-esaslar-20220914155431.pdf>> erişim 3.04.2026. Ayrıca bkz. TD Yıldız, ‘The Impacts of EIA Procedure on the Mining Sector in the Permit Process of Mining Operating Activities & Turkey Analysis’ (2020) *Resources Policy* 67 8/1.

F. Maden Suçları ve Kabahatleri

Özdemir'in ayırımından hareketle maden sahalarında gerçekleştirilebilecek suçları, maden sahasında gerçekleşen kazalardan doğan cezai sorumluluk ile maden üretiminin mevzuata aykırı şekilde yapılması halinde doğan cezai sorumluluk olarak iki ayrı grup altına sınıflandırmak mümkündür. İlkinde 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu hükümleri uygulama alanı bulurken ikinci halde MadK Ek Madde 15'te düzenlenen izinsiz maden üretimi yapılması nedeniyle özel kanun ile düzenlenen bir suç ve ceza söz konusudur.⁷⁵

MadK'ya 7103 sayılı Kanun'un 33 üncü Maddesi ile eklenen Ek Madde 15 gereğince işletme izni veya geçerli rödovans sözleşmesi olmaksızın maden ocağı açılması, maden üretilmesi veya faaliyetleri durdurulmuş maden sahalarında üretim faaliyetlerinin durdurulmasına sebep olan durumların düzeltilmesi ve/veya işletme güvenliğine yönelik faaliyetlerin dışında üretim faaliyetinde bulunulması fiillerini işleyenlere üç yıldan beş yıla kadar hapis ve yirmi bin güne kadar adli para cezası verileceği düzenlenmiştir.⁷⁶

Özellikle iş kazalarının meydana geldiği maden ocaklarında, suç mahalline inilmesi, delillerin toplanması, toplanan delillerin madencilik formasyonu olan kişiler ve suç unsurlarının da madencilik pratikleri ışığında hukukçu kişiler tarafından değerlendirilmesi önem arz eder.⁷⁷ Kastın veya taksirin varlığı, suçu ve cezayı ortadan kaldıran sebepler bu değerlendirmelere bağlıdır.⁷⁸ Özetle, suçun

⁷⁵ N. Özdemir Mallı, *Maden Hukukunda Yaptırımlar ve Kentleşme Nedeniyle Ruhsatların Kısıtlanması* (Yetkin Yayınları, 2022) 110 vd., 170-171. F Kaya Bozok, 'Ruhsatsız Maden Üretiminden Doğan Ceza Sorumluluğu' (2024) *SÜHFD* 32 1 195-226. Ayrıca MadK Ek Madde 16'da MAPEG'in bütün mal ve varlıklarının Devlet mali hükmünde olup haczedilemeyeceği, bunlar aleyhine işlenen suçların Devlet malları aleyhine işlenmiş sayılacağı hükme bağlanmıştır.

⁷⁶ İşletme izni alanı dışında ve mücavir, bir başka deyişle bitişik sahalara yirmi metreye kadar taşmalar madde kapsamı dışında tutulmuştur. Maddede ayrıca bu suçtan hüküm giyenlerin, infazın tamamlanmasından itibaren on yıl boyunca madencilik faaliyeti yapamayacağı kurala bağlanmıştır. Özdemir Mallı (n 75) 141.

⁷⁷ İş kazalarından ayrı olarak, maden aranan veya işlenen yerde bir suç işlenmesi halinde de ceza hukuku uygulama alanı bulacaktır. Suçun işleniş şekline göre maden uzmanlarının görüşünün alınması gerekebilir. Madencilik yapılan yerler ekseriyetle jandarma yetki alanında olduğundan adli kolluk faaliyeti jandarma tarafından ifa edilecektir. Ormanlık alanlarda ise 6831 sayılı Orman Kanunu m. 77 vd. gereğince orman memurları da kolluk faaliyeti göreceklerdir.

⁷⁸ Önceki Ceza Kanunu'nda, taksirle işlenen suçlar için 8 üzerinden bir ağırlık tespiti yapılır, 4/8 altındaki kusur oranı tali kusur, üzerindeki oran asli kusur kabul edilir, tali kusurda cezanın en alt sınırı esas alınarak onun örneğin 2/8'i ceza olarak belirlenirdi. Oysa 5237 sayılı Ceza Kanunu'nda asli kusur/tali kusur ayırımı kaldırılmış, kusurun ağırlığına göre karar verilmesi sistemine geçilmiş, ayrıca tali kusurda dahi cezanın en alt sınırından daha az ceza verilmeyeceği kuralı getirilmiştir. Nitekim Ermenek maden kazasında ceza mahkemesi tarafından kabul edilen savcılık mütalaaasına göre sanıklar *bilinçli taksir ile öldürme* ile suçlanmaktadır. Bilinçli taksir nedeniyle suç için öngörülen ceza üçte birden yarısına kadar artırılır (TCK 22/3). Ancak Yargıtay 12. Ceza Dairesi, Bursa'nın Mustafakemalpaşa İlçesi Bükköy'deki maden ocağında (Bükköy Madencilik) meydana gelen maden kazası ardından Bursa 3. Ağır Ceza Mahkemesi'nin verdiği ve "*bilinçli taksir*"e dayandırdığı hükmü, sanıkların "*olası kast*"nın da değerlendirilmesi yönünde bozmuştur. Keza

hem soruşturulması hem de kovuşturulması aşamasında, bir başka deyişle maddi gerçekliğin ortaya çıkarılmasında, maden, jeoloji, jeofizik, çevre, makine ve elektrik mühendislikleri ile maden hukuku alanında uzmanlaşmış hukukçuların birlikte çabası gerekir.⁷⁹

Bazen, madencilik faaliyetinin kendisi başlı başına bir suç teşkil edebilir; ki bunun en tipik örneği, 6831 sayılı Orman Kanunu m. 92’de belirtilen “*izinsiz maden ocağı açma ve işletme suçu*”dur. Yine aynı maddede düzenlenen buna benzer diğer iki suç tipi de, sırasıyla: a) “*ruhsat veya izin belgesindeki sürenin dolmasına rağmen maden ocağı işletmeye devam etme*”, ve b) “*maden ocağı işletirken izin verilen alandaki sınırı aşma*.”⁸⁰

Ruhsat hukuku kapsamında uyulması gereken kuralların ihlali aynı zamanda MadK’nın muhtelif maddelerinde çeşitli idari yaptırımlara ve idari tedbirlere tâbi tutulmuştur. MadK m. 13’de “*Bakanlık, mülki idare amirlikleri ve il özel idareleri tarafından bu Kanuna göre verilen idari para cezaları hakkında 30/3/2005 tarihli ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu hükümleri uygulanır*” kuralına yer verilmiştir. İdari yaptırımlar ve idari tedbirler, 5326 sayılı Kabahatler Kanunu kapsamında genel hükümlere tabi olmakla birlikte 2019 yılında bu defa 7164 sayılı Kanun’un 13. Maddesi ile 5326 sayılı Kanundan ayrıksı bir düzenlemeye konu edilmiştir.⁸¹ Maden Yönetmeliği m. 91/son’da ise idari para cezaları ile ilgili olarak Yönetmelikte hüküm bulunmayan hallerde 30/3/2005 tarihli ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu hükümleri uygulanacağı, m. 92’de ise 5326 sayılı Kanun’un 15. Maddesi aynen korunarak içtima hükümleri düzenlenmiştir.⁸²

Soma Eynaz Maden İşletmesi’nde meydana gelen kazada kabul edilen iddianameye göre tutuklu sekiz sanığa atılı suçlar; “*olası kastla adam öldürme*” nedeniyle kazada ölen kişi sayısı kadar (301 kez) 20 yıldan 25 yıla, “*neticesi sebebiyle ağırlaşmış yaralama*” nedeniyle kazada yaralanan kişi sayısı kadar (162 kez) 2 yıldan 6 yıla kadar hapis idi.

⁷⁹ Madencilik, 2178 sayılı Çevre Kanunu’nda öngörülen idari yaptırımlar ile 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda “*Çevreye Karşı Suçlar*” başlığı altında öngörülen yeni suçlar [çevrenin atık ve artıklarla kasten (m. 181) ve taksirle (m. 182) kirletilmesi, gürültü kirliliği (m. 183) ve imar kirliliğine (m. 184) neden olmak] ile en çok karşı karşıya gelen faaliyet grubudur. Bunlara ilaveten, 5607 sayılı Kaçakçılık Kanunu’nun 3. Maddesi’nin 8. Bendi gereğince ihracat kaçakçılığı da düzenlendiğinden, yurt dışına çıkarılması yasak olan madenleri çıkaran kişiler, fiil daha ağır cezayı gerektiren başka bir suç oluşturmadığı takdirde “*bir yıldan üç yıla*” kadar hapis ve beş bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılacaktır.

⁸⁰ 6831 sayılı Orman Kanunu’nun 93. Maddesi de nazar-ı itibara alınmalıdır.

⁸¹ Buna göre maden ruhsatı sahiplerinin ve kanunda sayılan teknik personelin eylemlerinden doğan ihlal ve ihmellere (maden kabahatlerine) uygulanacak idari yaptırımlara karşı 30 gün içinde idari yargıya başvurulacaktır. Öncesinde sulh ceza hakimlikleri itiraz merci olarak öngörülmüş, ancak bu yanlıştan bir süre sonra dönülmüştür.

⁸² Genel bir kanun olan Kabahatler Kanunu’na illa bir yollama yapılması gerekmemekle birlikte, eğer atf yapılması yolu tercih ediliyorsa, bunun MFUY yerine doğrudan MadK içerisinde yapılması daha doğru olurdu. Berrin Akbulut, *Kabahatler Hukuku* (2. Baskı, Adalet Yayınevi, 2025) 27-37. Zeynel T. Kangal, *Kabahatler Hukuku* (23. Baskı, Adalet Yayınevi, 2022) 48-53. MFUY 94’ün yollamasına binaen Kabahatler Kanunu gereğince uygulanan idari para cezalarına karşı genel yetkili

G. Madencilik Faaliyetlerinden Elde Edilen Gelirlerin Vergiye Tabi Tutulması

Madenlerin vergiye tabi tutulması da ayrı bir uzmanlık alanıdır.⁸³ Vergiyi doğuran olayın tespiti ile uygulanacak vergi rejimi, gelir vergisi, kurumlar vergisi, katma değer vergisi, damga vergisi düzenlemeleri farklılık arz etmektedir.⁸⁴ Devlet hakkı, il özel idare payı ve belediye payının tarh ve tahakkuku da bu bağlamda düşünülmelidir.⁸⁵ Devlet hakkı, il özel idare payı ve belediye payı ile ruhsat bedeli, 19/7/2025 tarih ve 7554 sayılı Kanunla yakın zamanda getirilen rehabilitasyon bedeli yanında idari para cezalarının tahsili de 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanuna göre yapıldığından bu bağlamda değerlendirme yapılmalıdır.⁸⁶

Ğ. Madencilik Uluslararası Hukuk Boyutu

Madencilik ile milletlerarası hukuk arasındaki ilişki de yadsınamaz. Bir faaliyet olarak madencilik ve daha genelde maden hukukunun, uluslararası ve hatta uluslararası (*supranational*) anlaşmalar yapılmasına, uluslararası örgütler

mahkeme olarak sulh ceza mahkemelerine itiraz etmek mümkündür. Sulh ceza mahkemelerince verilen ve kesin karar sınırı altında kalmayan kararlar için itiraz yeri, aynı yargı yetkisi içerisindeki asliye ceza mahkemesidir. Asliye ceza mahkemesinin itirazın verdiği kararların temyiz incelemesi ise, Yargıtay Büyük Genel Kurulu'nun 24.01.2012 tarih ve 2014/1 sayılı Kararı gereğince Yargıtay 7. Ceza Dairesi tarafından yapılmaktadır. Bkz. <<https://www.yargitay.gov.tr/belgeler/site/isbolumu/2014isbolumu.pdf>> erişim 3.04.2026. Buna ilaveten, Uyuşmazlık Mahkemesi'nin, 5326 Sayılı Kabahatler Kanunu'nun 5560 Sayılı Kanunla Değişik 3. Maddesi kapsamına giren idari para cezalarına karşı yapılan itirazın idari yargı yerine adli yargı yerinde çözümleneceğine ilişkin kararı için bkz. Uyuşmazlık Mahkemesi, 2.7.2007, E. 2007/197, K. 2007/141: *"İncelenen uyuşmazlıkta, öngörülen idari para cezasının 5326 sayılı Kanun'un 16. maddesinde belirtilen idari yaptırım türlerinden biri olduğu, 3213 sayılı Maden Kanunu'nda da idari para cezasına itiraz konusunda görevli mahkemenin gösterilmediği anlaşılmıştır. Bu durumda, Kabahatler Kanunu'nun 5560 sayılı Kanunla değişik 3. maddesinde belirtildiği üzere, İdari yaptırım kararlarına karşı kanun yoluna ilişkin hükümlerinin, diğer kanunlarda aksine hüküm bulunmaması halinde uygulanacağı nedeniyle, görevli mahkemenin belirlenmesinde 5326 sayılı Yasa hükümleri dikkate alınacağından, idari para cezasına karşı açılan davanın görüm ve çözümünde, anılan Kanun'un 27. maddesinin (1) numaralı bendi uyarınca adli yargı yerinin görevli olduğu sonucuna varılmıştır."*

⁸³ Mine Uzun, 'Türkiye'de Madencilik Sektörünün Vergilendirilmesi' (2014) 16(2) D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi 83-112.

⁸⁴ Mehmet Özgü Özmen, *Türkiye'de Madencilik Sektöründe Vergi Uygulamaları* (DEÜSBE Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2011) 42-77. 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu'nun "Sosyal ve Askeri Amaçlı İstisnalarla Diğer İstisnalar" başlıklı 17. Maddesi'nin "Diğer istisnalar" başlıklı 4 numaralı alt bendinin "e" bendi uyarınca "Külçe altın ve külçe gümüş teslimleri ile kıymetli taşların (elmas, pırlanta, yakut, zümrüt, topaz, safir, zebercet, inci) 6/12/2012 tarihli ve 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanununa göre Türkiye'de kurulu borsalarda işlem görmek üzere ithali, borsaya teslimi ve borsa üyeleri arasında el değiştirmesi (...)" katma vergisinden müstesnadır.

⁸⁵ U Yiğit ve İ Öztürk, 'Maden Arama ve İşletme Faaliyetlerinden Kaynaklanan Mali Yükümlülükleri ve Bunların Hukuki Niteliğinin Analizi' (2017) *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* XXI 3.

⁸⁶ Vergi hukuku ile maden hukuku arasındaki en önemli benzerliklerden biri de her iki alanda da "beyan usulü"nin ilgili yasal düzenlemelerin belkemiğini oluşturuyor olmasıdır. Bkz. 213 sayılı Vergi Usul Kanunu m. 25 vd. (İkinci Bölüm: Beyannameye Dayanan Tarh); MadK m. 10.

oluşturulmasına sebep olduğunu biliyoruz.⁸⁷ Bunların en başta geleni, bir yanda Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu ile Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu⁸⁸ diğer yanda Uluslararası Atom Enerjisi Kurumu'dur.⁸⁹ Daha global ve sosyo-politik bir açıdan bakıldığında ise, günümüzde devletlerarasında yaşanan güç mücadelelerinin bir yönüyle yeraltı kaynakları üzerinden sürdürüldüğünü de gözlemleyebilmekteyiz.⁹⁰ Özellikle petrol ve doğalgaz kaynaklarına sahip olan, sahip olmakla birlikte bu kaynakları üretebilen ülkelerin, milletlerarası toplumda ve milletlerarası güç ilişkilerinde ön plana çıktığını görmekteyiz.⁹¹ Önemle belirtmek gerekir ki, önemli madenler ve rezervlere sahip olmak, doğrudan gelişme ve kalkınma anlamına gelmemelidir; bu zenginlik, kimi ülkelere iç çatışmalar, siyasi istikrarsızlık, açlık/yoksulluk ve geri kalmışlığı da beraberinde getirmiştir.⁹²

⁸⁷ Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)'nun madenlerde çalışma koşullarına ilişkin şartları için bkz. <<https://www.ilo.org/public/english/region/eurpro/ankara/about/conventions.htm>> erişim 3.04.2026. Türkiye Cumhuriyeti ile başka ülkeler arasında madenleri konu edinen ikili antlaşmaların güncel bir listesi için bkz. Dursun/Mallı Özdemir (n 42) 270-276.

⁸⁸ Desmond Dinan, *Avrupa Birliği Tarihi* (ç. Hale Akay, Kitap Yayınevi, 2008) 68-112. Erhan Akdemir, 'Avrupa Bütünleşmesinin Tarihçesi' iç Belgin Akçay ve İlke Göçmen (eds) *Avrupa Birliği; Tarihçe, Teoriler, Kurumlar ve Politikalar* (Seçkin Yayınları, 2012) 43-49. Türkiye, Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu Anlaşması'ndan kaynaklanan yükümlülükleri nedeniyle, kömür istihracına ilişkin yatırımları (Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonunun uluslararası kodifikasyon sistemine göre "düşük C" kategorisinde yer alan kömürler hariç), 2012/3305 sayılı Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar'ın (RG 19.06.2012/28328) EK-4 I.B.6 kapsamındaki teşvik edilmeyecek yatırımlar kapsamında tutulmuştur. Ancak 2013/4763 sayılı Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Karar (RG 30.05.2013/28662) ile bu kısıtlama da kaldırılmıştır. AKÇT 1992 yılında Avrupa Toplulukları içine massedilerek sona ermiştir. EURATOM ise *de facto* AB altında faaliyet göstermekle birlikte *de jure* ayrı bir kurum olarak varlığını sürdürmektedir.

⁸⁹ Birleşmiş Milletler'in bir ajansı olarak International Atomic Energy Agency. <https://www.iaea.org/>, erişim tarihi: 05.01.2026. Türkiye ayrıca 1959'da BM bünyesinde kurulan Uluslararası Kurşun ve Çinko Çalışma Grubu'nun da üyesidir. International Lead and Zinc Study Group. <https://www.ilzsg.org/>, erişim tarihi: 05.01.2026. Buna mukabil benzer amaçla kurulan Uluslararası Nikel Çalışma Grubu (<https://www.insg.org/>, erişim tarihi: 05.01.2026) ile Uluslararası Bakır Çalışma Grubu'nun (<https://www.icsg.org/>, erişim tarihi: 05.01.2026) üyesi değildir.

⁹⁰ *Extractive Industries Transparency Initiative* adlı kuruluş, yerel sivil toplum kuruluşlarının kendi >(validasyon) çalışmalarına katılması önündeki engeller nedeniyle Azerbaycan'ı "uyumlu (*compliant*)" statüsünden "aday (*candidate*)" statüsüne indirmiş, ardından 2017'de üyeliğini askıya almıştır. Aynı yıl Azerbaycan üyelikten çekilmiştir. <<https://eiti.org/documents/azerbaijans-notice-withdrawal?hash=1761735600>> erişim 3.04.2026.

⁹¹ Ancak bu durum, beraberinde daha yüksek davranış kurallarına uyulması sorumluluğunu da beraberinde getirmektedir. Örneğin Kanada'da 01.06.2015 tarihinde yürürlüğe giren *Extractive Sector Transparency Measures Act* (ESTMA) gereğince, Kanada'da mukim ve faal madencilik şirketleri, ister Kanada ister yurtdışında olsun, \$100 bin Kanada Doları ve üstündeki ödemelerine ilişkin raporlama yapmak zorundadır. Bkz. <<https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/E-22.7/page-1.html>> erişim 3.04.2026.

⁹² *Dutch disease* veya *oil curse* olarak ifade edilen kavramlar, bu anlamda önemlidir. Bkz. Naoko C. Kojo, 'Demystifying Dutch Disease' (2014) 6981 *World Bank Policy Research Working Paper* <<https://ssrn.com/abstract=2475068>> erişim 3.04.2026. Kolonyalist analizlerde kullanılan bir terim olan "*esir madenler (captured mines)*" de burada vurgulanmalıdır. Bir başka maden rezervinin

Kritik ve stratejik madenler ise, kalkınma ve ticaretin konusu olmaktan uzaklaşarak günümüzde devletler arasında bir ekonomi-politik bir mücadele alanına dönüşmüştür.⁹³ Derin deniz madenciliği⁹⁴ ile uzay madenciliği⁹⁵ ise, madencilik için olduğu kadar maden hukuku açısından da çözülmesi kolay olmayan birtakım sorunların doğmasına sebep olmaktadır.

H. İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Açısından Maden Hukuku

Maden çıkarılan yerdeki çalışma ve sosyal güvenlik ilişkileri de, iş hukuku ve sosyal güvenlik ışığında inceleme konusu yapılır.⁹⁶ Özellikle iş sağlığı ve güvenliği konusunda, madencilik tümüyle kendine özgü bir kurallar demeti oluşturmuş ve genel olarak uygulanabilir ana kurallardan sapmış ve daha detaylı ve

aranmasının veya işletilmesinin, kendi elinizdeki madenin değerini düşürmemesi amacıyla önüne geçmek şeklinde açıklanabilecek bu kavram, çok değişik formlarda ortaya çıkabilmektedir. Örneğin, düşmanca bir satınalma (*hostile takeover*) ile madeni geliştirmeyerek atıl bırakmak, veya bu rezervlerin işletilebilir olmadığı şeklinde raporlar düzenlemek ve böylece finansman temininin önünü kesmek. Diğer yandan *conflict minerals* adı verilen ve çatışma bölgelerinde çıkarılan madenlerin gelişmiş ülke pazarlarına girmesini ve böylece oradaki çatışmanın finansmanının sağlanmasını engellemeye yönelik bazı ulusal ve uluslararası düzenlemeler de ortaya çıkmış bulunmaktadır. Bu çerçevede ABD’de *Dodd-Frank Act* ile ABD’de borsaya kote şirketlere, tedarik zincirlerinde Afrika’daki çatışma bölgelerinden gelen mineralleri kullanıp kullanmadıklarına ilişkin beyan zorunluluğu getirilmiştir. Ancak Global Witness ve Amnesty International tarafından ortaklaşa hazırlanan “*Digging for Transparency*” adlı rapor, bu şirketlerin %80’inin beyan zorunluluğuna uymadığı tespitini içermektedir. <<https://www.globalwitness.org/campaigns/democratic-republic-congo/digging-transparency/>> erişim 3.04.2026. Keza Avrupa Birliği de, belirli madenlerin Ortak Pazar’a girişine dair kısıtlamalar getirmektedir; *conflict minerals* ve *critical minerals* açısından hem Komisyon hem de Parlamento bünyesindeki mevzuat çalışmaları için bkz. <https://single-market-economy.ec.europa.eu/sectors/raw-materials/areas-specific-interest/critical-raw-materials_en> erişim 3.04.2026. OECD’nin *Due Diligence Guidance for Responsible Supply Chains of Minerals from Conflict-Affected and High-Risk Areas* kuralları için bkz. <<https://www.oecd.org/corporate/mne/mining.htm>> erişim 3.04.2026. Conflict minerals ile ilgili İsviçre’de bir altın rafinerisine karşı İsviçre savcılarınca açılan dava, delil yetersizliğinden düşmüştür; bkz. <<https://www.afp.com/en/news/swiss-slammed-closing-dr-congo-dirty-gold-case>> erişim 3.04.2026. Bu konuda yeni çıkan önemli yayınlardan biri için bkz. Penelope C. Simons ve Audrey Macklin, *The Governance Gap: Extractive Industries, Human Rights, and the Home State Advantage* (Routledge, 2014).

⁹³ Cemal Dursun, ‘Avrupa Kritik Mineraller Tüzüğü ve Türkiye İçin Önemi’ (2024) 6(1) Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 32-125.

⁹⁴ Don Anton, *Deep Sea Mining and the Legal Regime Governing Seabed Mineral Resources beyond National Jurisdiction* (2013), <<https://ssrn.com/abstract=2419787>> erişim 3.04.2026.

⁹⁵ Amerikan Kongresi’ndeki *Space Resource Exploration and Utilization Act of 2015* isimli yasa kanunlaşmamıştı. Ancak onun yerine *U.S. Commercial Space Launch Act of 2015* yasalaşmıştır; bkz. <<https://www.congress.gov/bills/114th-congress/house-bill/1508/all-info>; <<https://www.govinfo.gov/content/pkg/PLAW-114publ90/html/PLAW-114publ90.htm>> erişim 3.04.2026. Bununla ilgili, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 1979’daki 34/68 sayılı karar ile kabul edilen Moon Treaty olarak da bilinen uluslararası bir anlaşma bulunmaktadır: *Agreement Governing the Activities of States on the Moon and Other Celestial Bodies*, <<https://www.unoosa.org/oosa/SpaceLaw/moon.html>> erişim 3.04.2026.

⁹⁶ Bastida (n 50) 411.

ağır koruma koşulları getirmiştir.⁹⁷ Bir başka boyut da, Türkiye'nin taraf olduğu Uluslararası Çalışma Örgütü anlaşmalarıdır.⁹⁸ Bugün için gelinen aşamada, bir maden iş sağlığı ve güvenliği hukukundan da bahsedilebilir.⁹⁹ Maden işyerleri, toplu iş hukuku, sendikalaşma, grev ve lokavt açısından da önem taşımaktadır.¹⁰⁰

I. Usul Hukuku ile Maden Hukuku İlişkisi

Maden hukukunun, ayakları hem kamu hem de özel hukuka değen bu kendine özgü yapısı, kendisini en çok usûl hukukunda gösterir.¹⁰¹ Uyuşmazlığın türüne göre, idari yargı yeri veya adli yargı yeri görevli olabilir.¹⁰² Ruhsat hukukundan kaynaklanan ve ruhsatın verilmesi, devamı ve sona ermesi ile ilgili olup da genellikle idarenin bir işlemini gerektiren durumlarda, görevli yargı yeri idari yar-

⁹⁷ Madencilik sektörü için geçerli iş sağlığı ve güvenliği mevzuatı için bkz. Dursun/Özdemir Mallı (n 42) 194-195. Ayrıca bkz. T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (İş Teftiş Kurulu Başkanlığı), *Yeraltı ve Yerüstü Maden İşletmelerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Rehberi*, Yayın No. 45, ISBN: 978-975-455-168-6, <<https://ekutuphane.csgb.gov.tr/Media/5v2pqenc/10-11.pdf>> erişim 3.04.2026.

⁹⁸ Türkiye'nin taraf olduğu ILO sözleşmeleri için bkz. https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/@europe/@ro-geneva/@ilo-ankara/documents/genericdocument/wcms_645630.pdf erişim 3.04.2026. Türkçe metinler için bkz. T.C. ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI, Yayın No: 08, TÜRKİYE TARAFINDAN ONAYLANAN ILO SÖZLEŞMELERİ, Editör Dr. Fazıl AYDIN, Yayına Hazırlayan Nurettin ALBAYRAK, Ankara 2014, ISBN: 978-605-4971-03-9, <<https://www.csgb.gov.tr/Media/almngrrb/tuerkiye-taraf%C4%B1ndan-onaylanan-ilo-soezle%C5%9Fmeleri.pdf>> erişim 3.04.2026. Türkiye ayrıca 23 Mart 2015'den itibaren *C176 - Safety and Health in Mines Convention, 1995 (No. 176)* antlaşmasını da yürürlüğe koymuş; *R183 - Safety and Health in Mines Recommendation, 1995 (No. 183)* Tavsiyesi'ni kabul ettiğini de beyan etmiştir. Maden İşyerlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği (RG 19.09.2013/28770). Türkiye'nin tarafı olduğu ILO'nun iki ayrı düzenlemesi için bkz. C045 - Underground Work (Women) Convention, 1935 (No. 45) [Abrogated Convention - By decision of the International Labour Conference at its 112th Session (2024)], <https://normlex.ilo.org/dyn/nrmlx_en/f?p=1000:12100:12996215777798::NO::P12100_SHOW_TEXT:Y> erişim 3.04.2026; C176 - Safety and Health in Mines Convention, 1995 (No. 176), <[https://normlex.ilo.org/dyn/nrmlx_en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_ILO_CODE:R183](https://normlex.ilo.org/dyn/nrmlx_en/f?p=NO RMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_ILO_CODE:C176;ve R183 - Safety and Health in Mines Recommendation, 1995 (No. 183), <https://normlex.ilo.org/dyn/nrmlx_en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_ILO_CODE:R183>)> erişim 3.04.2026.

⁹⁹ İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'na dayalı olarak yayınlanan yönetmeliklerin yanısıra, sadece maden işyerlerine özgü olarak hazırlanmış *Maden İşyerlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği* de yayınlanmıştır (RG 19.09.2013/28770).

¹⁰⁰ G Baycık, İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Açısından Maden İşçileri (Yetkin Yayınları 2006). İ Yılmaz, *Türk İş Hukukunda Maden İşçileri* (Oniki Levha 2024).

¹⁰¹ "Bazı Maden hukuku kaideleri ise karışık hukuki karakter taşımaktadır. Kaidenin hususi hukuk veya amme hukuku alanına dahil olması ihtilâflar bakımından mühimdir. Hususi hukukla alakalı ihtilâflar umumi mahkemelerde, amme hukuku ile alakalı ihtilâflar ise idari mercilerde hal olunur." Yavuz Fındıklı, *Maden Hukuku* (İTÜ Yayınları, 1966) 7, 27. Erdoğan Göger, *Maden Hukuku* (AÜHF Yayınları, 1979) 112-115. 26 Mart 1322 tarihli Maadin Nizamnamesi'nin 98. Maddesi gereğince, "Maadinin usulü tasarrufiyesinden mütehaddis ihtilaf idareten ve bunun gayri deâvi mahakimi âdiye marifetile hal ve faslolunur (...)."

¹⁰² "Bazı hukuk kurallarının [kamu-özel hukuk açısından] şu veya bu hukuk grubu içine kesin olarak sokulmasına da imkan yoktur. Örneğin medeni usul hukuku ile ilgili kurallar böyledir." Akipek, Akıntürk ve Ateş (n 4) 16.

gıdır.¹⁰³ Keza MadK 46 gereğince tesis edilecek irtifak hakları ile kamulaştırmaya ilişkin idari işlemler, ve yine maden ruhsatı ihale işlemleri ile intikalden kaynaklı hususlar idari yargının görev alanına girecektir.¹⁰⁴ Diğer yandan, maden hakkının kullanımının devrini konu edinen rödovans sözleşmesi başta olmak üzere, maden hakkının devrine yönelik taraflar arasında yapılan sözleşme, maden hakkı üzerinde sınırlı aynı hak tesisi, cevher rehni, maden ipoteği, haciz, ihtiyati tedbir, kamulaştırma bedelinin tespiti ve tapu kaydının düzeltilmesi, kamulaştırmaz el atmadan kaynaklanan tazminat talepleri, hep adli yargının görev alanı içerisinde görülecektir.¹⁰⁵ Rödovans sözleşmesinde tahkim kaydı bulunması halinde, istisnai yargı yolu olarak sözleşmenin taraflarınca seçilen tahkim kuralları çerçevesinde uyuşmazlık çözümlenmeye çalışılacaktır.¹⁰⁶

¹⁰³ Mülga 1964 tarih ve 521 sayılı Danıştay Kanunu m. 30/1.E’de, uygulaması pek görülmemeyen ve “*Yorum Davası*” olarak adlandırılan (ancak 1982 tarih ve 2577 sayılı İYUK ile kaldırılan) ve ilk derece mahkemesi olarak Danıştay’da açılacak bir dava türü öngörmüştü. “*Oysa yorum davası, Adalet mahkemelerince idari beketlici sorunlarını Danıştay’a havale kararıyla göndermesi üzerine, süre kaydı aranmaksızın, öncelik ve ivedilikle karara bağlanmasına imkan vermekte idi.*” Bkz. Lütfi Duran, ‘Yargıtay’ın Kamu Hukukuna Değgin Son Kararları Üzerine Mülahazalar’ 18(2) AİD 31. “İşte ‘yorum davası’, Danıştay’ın veya öteki idari mahkemelerin görev ve yetkisi dışında bırakılma; adalet mahkemeleri, bundan böyle, her türlü idari karar, sözleşme ve düzenleyici işlemleri doğrudan doğruya ve kendi anlayışları uyarınca yorumlayıp değerlendirebilecekler ve hatta hükümsüz ve geçersiz bırakabilecekler demektir. Bunlara ilişkin olarak adli dâvaların tarafları arasında ciddi uyuşmazlıklar çıkma ve çetin idarî sorunlarla karşılaşılma bile, adalet hakimleri bunları serbestçe inceleyip çözebileceklerdir.” Lütfi Duran, ‘İdari Yargı Adlileşti’ (2011) 3(1-3) İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi 79.

¹⁰⁴ Maden Politikaları Özel İhtisas Komisyonu Raporu’nda *Madencilik İhtisas Mahkemeleri* kurulması önerilmektedir: “*Son yıllarda madencilik sektörü ülke ekonomisine, istihdama, hammadde ihtiyacına çok önemli katkılar sunmakta, büyük bir gelişme göstermektedir. Bu gelişmeler paralel bir şekilde madencilik faaliyetlerine ilişkin uyuşmazlıklar da her geçen gün artmakta, çeşitlenmekte ve daha da karmaşık hale gelmektedir. Bu karmaşıklık yargısal süreçleri uzatmakta, hatalı kararlar verilmesine sebep olmakta ve aynı türdeki, aynı husustaki uyuşmazlıklara ilişkin olarak birbirleriyle çelişen yargı kararlarının ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Bu nedenlerle ivedilikle ve hakkaniyetle karar verilebilmesi için özellikle madencilik faaliyetlerinin daha yoğun olarak yürütüldüğü bölgelerde madencilik ihtisas mahkemelerinin kurulması veya bazı bölgelerde mahkemelerin sadece madencilik davalarına bakmasının sağlanması gerekmektedir.*” T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, On İkinci Kalkınma Planı (2024-2028), *Maden Politikaları Özel İhtisas Komisyonu Raporu*, Ankara 2023, ISBN 978-625-8356-76-2, sf. 155. Bkz. <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2025/08/Maden-Politikaları-OIK-Raporu_01082025.pdf> erişim 3.04.2026. Ayrıca bkz. M Çevikçelik, “3213 sayılı Maden Kanunu uyarınca Maden Hukukundan Kamulaştırma Usulü” (2020) *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 24(1).

¹⁰⁵ Maden işçileri ile madeni bizzat işleten ruhsat sahibi veya rödovansçı arasında iş hukukundan kaynaklanan uyuşmazlıklar adli yargı içerisindeki iş mahkemelerince ele alınmak suretiyle çözümlenecektir. M Çevikçelik, *Türk İdare Hukukunda Maden İşletme ve Rödovans Sözleşmeleri* (Seçkin Ankara 2017).

¹⁰⁶ Tanrıver’e göre, Maden hukuku alanında ihtisaslaşmış özel bir mahkeme kurulması, Maden hukukunun bu karma niteliği nedeniyle son derece güçtür; beklenen yararı da sağlamayacaktır. Bu nedenle, istisnai yargı yolu olarak tahkimin yaygınlaştırılmasını önermektedir. Süha Tanrıver, ‘Madencilik Alanında Bir İhtisas Mahkemesinin Oluşturulmasına Gerek Olup Olmadığı Üzerine Bazı Düşünceler’ (2010) 4 Ankara Barosu Dergisi 207. Diğer yandan Göğçer, haklı olarak 3867 sayılı

Bu ilke ve kurallar, maden hukukuna kendi özgün kimliğini kazandıran öğelerdir. Ve bu ilke ve kurallar, pozitif hukuktan beslendiği kadar, yargı organının kararlarıyla da oluşturulup şekillenmiştir. Başta Anayasa Mahkemesi olmak üzere, yargı yolu açısından bakıldığında, mahkeme kararlarının hem idari hem de adli yargı yolundan geldiğini görmekteyiz.¹⁰⁷ Maden hukuku ile ilgili hususların hem idari yargı hem de adli yargı yoluna tabi olması, maden hukukunun karma niteliğini gösteren bir başka işarettir.¹⁰⁸ Yabancı madencilik yatırımlarının çok veya ikili yatırım anlaşmalarındaki uyuşmazlıkların halli klozları gereğince kurumsal tahkim merkezleri önüne götürülebildiği de bu vesile ile hatırlanmalıdır.¹⁰⁹

İ. İcra-İflas Hukuku ile Maden Hukuku İlişkisi

Maden hukuku, ayakları hem kamu hukuku hem de özel hukuka dayanan, karma bir hukuk disiplini olarak kabul edilmelidir.¹¹⁰ Bu disiplinin en temel kav-

Ereğli Kömür Havzasındaki Ocakların Devletçe İşletirilmesi Hakkında Kanun'un 6. Maddesi'nde, 5. Madde'de belirtilen kıymet takdiri kararlarına ilişkin olarak kurulan hakem heyetini ve hakem müessesesinin kullanılmasını, "(...) Türkiye'de de madencilik uzman mahkemelere gerek duyduğu gerçeği sınırlı da olsa yasa koyucu tarafından kabul edilmiştir" şeklinde ifade etmektedir. Göğer (n 101) 75-76 (dn. 44). Uluslararası yatırımlarda, maden imtiyazlarından kaynaklanan uyuşmazlıkların da önemli bir yer tuttuğu aşikardır. Bu uyuşmazlıkların çözüm yollarından biri de, Washington (veya ICSID) Anlaşması olarak da bilinen Devletler ile Diğer Devletlerin arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümüne Dair Konvansiyon çerçevesinde Dünya Bankası bünyesinde bu kurulan Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü İçin Uluslararası Merkez (*International Center for Settlement of Investment Disputes*)'dir. Bu merkez bir yargılama işlevi görmeyip, uyuşmazlıkların çözümüne dair usuli ve sekreteryal hizmetler vermektedir. 2025 yılının Ekim ayı itibariyle ICSID kurallarına göre madencilik sektörü ile ilgili görülmüş (*concluded*) ve görülmekte olan (*pending*) toplam yetmişdokuz (79) dava bulunmaktadır. Türkiye aleyhine ICSID önünde açılan ilk dava *PSEG Global Inc. and Konya Ilgin Elektrik Üretim ve Ticaret Limited Şirketi v. Republic of Turkey (ICSID Case No. ARB/02/5)* davasıdır. Tahkim kararı için bkz.: <https://icsid.worldbank.org/ICSID/FrontServlet?requestType=GenCaseDtlsRH&actionVal=ListConcluded> (98 numaralı dava). Maden hukukundan doğan özel hukuk karakterli uyuşmazlıkların 07.06.2012 tarih ve 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu'nun "Amaç ve kapsam" kenar başlıklı 1. Maddesi'nin 2. Fıkrası kapsamında olduğu da hatırlanmalıdır. Uluslararası maden sözleşmelerinde uyuşmazlık halline dair maddeler hakkında bkz. James Bremen, 'Dispute Resolution in International Mining Agreements' 2009 Engineering and Mining Journal <<https://www.e-mj.com/features/593-dispute-resolution.html>> erişim 3.04.2026.

¹⁰⁷ Rödovans sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıklara, kıyasen ürün kirasına ilişkin hükümler tatbik edildiğinden Yargıtay Büyük Genel Kurulu'nun 26.06.2015 tarih ve 2025/1 sayılı Kararı gereğince kira hukukunda uzmanlaşmış 3. HD tarafından incelenmektedir.

¹⁰⁸ Göğer (n 101) 75-76, 112-115. Fındıklıgil (n 101) 7, 495-500. Mustafa Dural ve Suat Sarı, *Türk Özel Hukuku Cilt I (Temel Kavramlar ve Medeni Kanunu'nun Başlangıç Hükümleri)* (19. Baskı, Filiz Kitabevi, 2024) 17-18.

¹⁰⁹ Dursun/Özdemir Mallı (n 42) 285-287.

¹¹⁰ "Aynı zamanda anayasa hukukundan idare hukukuna, medeni hukuktan ticaret hukukuna ve vergi hukukundan ceza hukukuna kadar birçok hukuk alanını ilgilendiren sektörler arası bir özelliğe sahiptir." Mustafa Topaloğlu, *Maden Hukuku* (Karahan Kitabevi, 2011) Önsöz. "Maden hukuk konusunun iş hukuku alanından, borçlar hukuku, icra hukuku alanlarına kadar farklı dalları

ramı olan maden hakkı dahi karma bir niteliği haizdir: *nesnesi sahihsiz bir kamu malı olan mutlak hak* söz konusudur.¹¹¹ Kaldı ki maden hukuku, kendine özgü ilke ve kurallar bütünü oluşturmuştur.¹¹² Her şeyden önce maden hukukunun konusu olan madenler, yenilenemez doğal kaynaklardandır; bu nedenle tükenir özellikleri vardır.¹¹³ Madenler, ancak buldukları yerde çıkarılabilir,¹¹⁴ bu nedenle enderdir.¹¹⁵ Madencilik faaliyeti süreklilik gerektirir, mücbir sebepler hariç olmak üzere, her ne olursa olsun maden çıkarma faaliyeti duramaz.¹¹⁶ Sırf bu nedenledir ki, madenler üzerinde ilke olarak haciz ve ihtiyati tedbir tatbik edilemez; ve ruhsatın düşmesi, terki veya iptali/geri alınması durumlarında, intikal açısından maden ruhsatı/maden hakkı özel hükümlere tabidir.¹¹⁷ Ne var ki madenin kendisi

ilgilendiren bulunmaktadır. Hatta uluslararası hukuk açısından da incelenmesinin kaçınılmaz olduğu da belirtilmektedir.” Gülan (n 50) 11. Bastıda (n 50) 412. Kamu hukuku-özel hukuk ayrımının eleştirisi için bkz. Akipek, Akıntürk ve Ateş (n 4) 15-17. Alman literatüründe de aynı yaklaşım için bkz. Pielow/Koopmann (n 57) 520 (dn. 91).

- ¹¹¹ Mutlak hakları konu edinen bir diğer hukuk dalı olan ve bu yönüyle maden hakkı açısından önem arz eden fikri hukuk da bir karma hukuk dalıdır. Serozan (n 2) 55.
- ¹¹² Bu ilke ve kurallar için bkz. Gülan (n 50) 219-261.
- ¹¹³ Çevre kavramı bağlamında bir alt grup olarak “Yenilenemeyen/stok kaynaklar (yeraltı madenleri ve petrol kaynakları). Bunlar için bazen tükenmekte olan kaynaklar da deniyor, oysa kimi yenilenebilir kaynaklar da tükenebilir (toprak, belirli hayvan ve bitki türleri gibi).” Mehmet Semih Gemalmaz, ‘Çevre Hakkı ve Türk Düzenlemesi’ iç Ord. Prof. Dr. Sulhi Dönmezer’e Armağan (1987) 236.
- ¹¹⁴ MadK’da değişiklik yapan 5177 sayılı Kanun’un Genel Gereğesi’nde şu şekilde ifade edilmiştir: “Madenin öncelikle aranıp bulunması gerekmektedir. Bulunan madenin de bulunduğu yerden üretilmesi gibi sektöre özgü bir zorunluluğı vardır. Madenin üretilmesi için yer seçme şansı yoktur.”
- ¹¹⁵ Madenlerin ancak buldukları yerde çıkarılabilme özelliğinin bir sonucu, kendisini dış ticaret hukukundaki “menşe” kavramında gösterir. 4458 sayılı Gümrük Kanunu’nun 18. Maddesi’nin 2. Fıkrası’nın a bendine göre “madencilik ürünleri”, eşyanın tercihli olmayan menşei haizdir. Bir başka ifade ile, madenler, çıkarıldıkları ülkenin menşei tabidir. Hatta h bendine göre, “O ülkenin kara suları dışındaki denizlerin dibinden ya da deniz dibindeki toprağın altından münhasır işletme hakkına sahip olarak o ülke tarafından çıkartılan ürünler” de buna dahildir. Dahası, j bendine göre, bu “(...) eşyadan üretimin herhangi bir aşamasında elde edilen eşya ile bunların türevlerinden elde edilen eşya” da eşyanın tercihli olmayan menşei kavramına dahildir. Dolayısıyla, madencilik ürünlerinin uç ürünlere dönüştürülmesi, ortaya çıkan uç ürünün menşei konusunda bir değişiklik yapmayacaktır. Bu durum, aynı Kanun’un 22. Maddesi’nde ifade edilen “eşyanın tercihli menşei” kavramından tümüyle farklıdır.
- ¹¹⁶ 2 Ocak 1924 tarih ve 394 sayılı Hafta Tatili Hakkında Kanun’un 6. Maddesi de bu durumu ifade etmek üzere kalem alınmış ve Pazar günü çalışma yasağı kapsamında istisna edilmiştir. “MADDE 6 - (Pazar) günleri tatil eden fabrika, maden ocağı, vesair müessesatta bekçilik, kapıcılık etmek veyahut makine ve kazanları temizlemek, işletmek vemedan ocaklarının inkıtasız faaliyeti bir mecburiyeti fenniye tahtında bulunan hidematını devam ettirmek gibi ifası zaruri hizmetlerde Pazar günleri çalıştırılan müstahdem ve ameleye o hafta içinde yirmi dört saatten dunolmamak üzere birer gün mezuniyet verilir.”
- ¹¹⁷ Tesislerin intikali başlıklı MadK m. 33: “Arama, (...) ve işletme ruhsatının fesholunması, yürürlük sürelerinin bitmesi veya terk sebebiyle sona ermesi hallerinde ruhsat sahibine tazminat verilmeksizin kuyular, galeriler ve bunların muhafazası için yapılmış olan tıksa tesisleri Devlete intikal eder. 1 inci fıkraya şümulü dışında kalan tesis, vasıta, alet ve malzeme ruhsat sahibine aittir.”

değil ama maden ruhsatları haczedilebilir.¹¹⁸ Haczedilen ruhsatların (değer takdiri ardından) ihale yoluyla satışı ve alacaklının/ların tatmini cihetine gidilebilir.¹¹⁹

J. Ticaret Hukuku Açısından Maden Hukuku

MadK'da arama ve/veya maden işletme ruhsatı sahipliği için öngörülen ve 5995 sayılı Kanun ile getirilen mâli yeterlilik koşullarının¹²⁰ doğal bir sonucu olarak sermayenin değerinin ortaya konulan emeğin değerinden fazla olması maden işletmesinin ticari işletme olarak,¹²¹ ticari işletme kapsamında yapılan her işin ise ticari iş olarak, ticari işletme 6102 sayılı Ticaret Kanunu'nda düzenlendiği için mutlak ticari dava olarak nitelendirilmesi sonucunu doğurmaktadır. Maden mevzuatı gereğince getirilen sermaye yeterlilikleri, madencilik faaliyetinin esnaf faaliyeti şeklinde yapılmasına olanak vermemektedir.¹²² Maden ruhsatlarının ti-

¹¹⁸ Yargıtay HGK, 19.02.2019, 2017/12-361 E., 2019/173 K.: “Maden Kanununda maden işletme ruhsatının haczedilemeyeceğine dair bir düzenlemeye yer verilmemiş aksine yukarıda ki yasa maddelerine göre maden işletme ruhsatının devredilebileceği, ipotek edilebileceği, icra dairesince satışının yapılabileceğinden işletme ruhsatı üzerine haciz konulabilir. Ancak işletme hakkı ile bütünlük teşkil eden tesis, vasıta, alet ve malzemenin münferiden haczedilemeyeceği düzenlenmiştir.”

¹¹⁹ Yargıtay 12. HD., 26.10.2015, 2015/23452 E., 2015/25808 K.: “Maden işletme ruhsatının satışı, İİK'nun 112. ve devamı maddelerinde düzenlenmiş bulunan taşınır mal satışı hükümlerine göre yapılır. Bu halde İİK'nda taşınırın satışına dair öngörülen prosedürün tatbik edilmemesi tek başına ihalenin feshi sebebi olup; mahkemece re'sen nazara alınmalıdır.” Mevcut uygulamada kıymet takdiri işlemlerinin UMREK Kodu'na uygunluk sağlanması hususunda sorunlar bulunmaktadır.

¹²⁰ Mâli yeterlilik, ruhsat müracaatında bulunulabilmesi için gerekli olan ve MFUY EK-2'deki tabloda belirtilen miktardaki menkul ve/veya gayrimenkuldür. Gerçek ve tüzel kişiler EK-2'de belirtilen mâli yeterlilik tutarındaki varlıklarına dair gayrimenkulleri ve menkullerini; banka mevduat bilgisi, hisse senedi, ortaklık payı, sermaye piyasası araçları, iş makineleri ve taşıt araçları gibi değerleri ile belgelemek zorundadır. Gerçek ve tüzel kişiler gayrimenkullerini belediye emlak vergi değerleri, iş makineleri ve taşıt araçlarının kasko değerleri, hisse senedi ve sermaye piyasası araçları ile özkaynak veya özkaynaktaki ortaklık payını ise yeminli mâli müşavir onayı ile ortaklık payına karşılık gelen değeri belgelemek durumundadır. Mâli yeterlilik belgesi, belgenin düzenlediği tarihten itibaren zaman olarak altı (6) ay süreyle, mâli yeterlilikte bildirilen mâli tutarın yeni müracaatlara için de yeterli olduğu sürece geçerlidir. Mâli yeterlilik belgeleri ilgili maden grubu için belirtilen asgari miktarları karşılamak zorundadır. Belirtilen asgari miktarın karşılanmaması durumunda müracaat iptal edilir. Bu konuda önemli bir çalışma için bkz. Toptaş, Selahattin Çimen ve Nevzat Kavaklı, ‘5995 sayılı Maden Kanunu ile Yapılan Değişikliklerin Ruhsat Sayıları ve Toplanan Harç Gelirleri Üzerindeki Etkileri’ (2014) 6 Madencilik Türkiye Bilimsel (Yeraltı Kaynakları Dergisi) 23-32.

¹²¹ “Somut olayda borçlu şirketin yaptığı iş, maden işletmesi ile ilgili ticari iş olup şikayete konu eşyalar anılan teşebbüsün mallarıdır. Bir ticari işletme dolayısıyla teşebbüs olan maden işletmeciliğinden sermayenin değeri emeğin değerinden fazladır. Bu nedenle haczedilen mallar; İİK'nun 82/1. maddesinin 2. bendi kapsamında kabul edilemeyeceğinden ve mesleki eşya sayılmayacağından haczi kabildir.” Yargıtay 8. HD, 16.01.2014, E. 2013/13430, K. 2014/541. Sermaye yeterliliklerinin getirildiği 5995 sayılı Kanun değişikliği öncesinde esnaf işletmesi boyutunda, artisanal madencilik adı verilen ve madencinin el emeğine (kas gücüne) dayalı madencilikten bahsetmek mümkün olabiliyordu. Artisanal madencilik, özellikle Havza-i Fahmiye'deki kaçak madenlerde sürdürüldüğünü belirtmek gerekir.

¹²² Bkz. <<https://www.mapeg.gov.tr/Sayfa/Duyuru/5983%202026-Yili-Mali-Yukumlulukler>> erişim 3.04.2026.

caret şirketlerine sermaye olarak getirilebilmesi de mümkündür.¹²³ Keza maden ruhsatı sahibi olan ticaret şirketlerinin birleşme, bölünme ve tür değiştirme gibi işlemlere konu edilmesi, madencilik alanında faaliyet gösteren şirketlerin bir şirketler topluluğu içerisinde yer alması mümkündür.¹²⁴

K. Sigorta Hukuku Açısından Maden Hukuku

Madencilik “çok tehlikeli iş”¹²⁵ olması nedeniyle zorunlu ve ihtiyari sigortaların uygulanması da söz konusu olmaktadır. Soma ve Ermenek Kazaları sonrasında Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası¹²⁶ hakkında Bakanlar Kurulu Kararı alınmış, buna ilişkin genel şartlar¹²⁷ ile tarife tebliği¹²⁸ de bilahare yayımlanmıştır.¹²⁹ Keza madencilik yoğun makine (*hardware*) ve yazılım (*software*)

¹²³ T.D. Yıldız ve M. Topaloğlu, ‘Bringing Mining Rights as Capitals to the Trading Companies from the Perspective of Valuation of Licences’ (2021) 23(3) Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi.

¹²⁴ Türk Ticaret Kanununa Göre Şirket Yapılarındaki Değişiklikler Sonucu (Şirket Birleşmesi / Bölünmesi / Ruhsatın Aynı Sermaye Konulması) İşletme Ruhsatları (İzni Olmayan) İçin Yapılan Tescil (Devir) Müracaatlarında Verilmesi Gereken Belgeler Ve Müracaatın Geçerli Olması İçin Sağlanması Gereken Kriterler. Bkz. <[https://mapeg.gov.tr/Uploads/RuhsatSicil/EK_3-1%5%9Fletme-ruhsat%5%B1-\(izni-olmayan\)-TESCIL-talep-belgeleri-05062021.pdf](https://mapeg.gov.tr/Uploads/RuhsatSicil/EK_3-1%5%9Fletme-ruhsat%5%B1-(izni-olmayan)-TESCIL-talep-belgeleri-05062021.pdf)> erişim 3.04.2026

¹²⁵ 26/12/2012 tarihli ve 28509 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin İşyeri Tehlike Sınıfları Tebliği’nin ekinde yer alan Tehlike Sınıflarına göre madencilik çok tehlikeli işlerdendir. Bkz. <<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=16909&MevzuatTur=9&MevzuatTertip=5>> erişim 3.04.2026.

¹²⁶ 2015/7249 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı (RG 06.02.2015/29259) ile yayımından 3 ay sonra yürürlüğe giren *Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası Hakkında Karar* için bkz. <<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/02/20150206-14.htm>> erişim 3.04.2026.

¹²⁷ *Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası Genel Şartları* için <https://www.tsb.org.tr/content/Legislations/Maden_Cal%C4%B1sanlar%C4%B1_Zorunlu_Ferdi_Kaza_Sigortas%C4%B1_Genel_Sartlar%C4%B1.pdf> erişim 3.04.2026. Zorunlu sigortanın genel olarak incelenmesi ve eleştirisi için bkz. Cüneyt Süzel, ‘Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası’ iç Prof. Dr. Hasan Erman’a Armağan (2015) 811-834. Topaloğlu M, “Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası” iç *Prof. Dr. iur. Merih Kemal Omağ’a Armağan* (eds Nihal Ural Çınar, Ceren Yıldız) (3. Cilt Seçkin 2017 Ankara).

¹²⁸ Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası Tarife ve Talimatı Tebliği (RG 06.05.2015/29347), <<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/05/20150506-19.htm>> erişim 3.04.2026.

¹²⁹ 2014 yılının Mayıs ve Ekim aylarında meydana gelen bu elim maden kazalarının tekabül ettiği 24. Dönem (2011-2015) Meclis Çalışmaları esnasında Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu önüne madencilik ile ilgili olarak gelen tasarı ve teklifler aşağıdaki gibidir: 3213 Sayılı Maden Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifi (2/423, 24/02/2012); Maden Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi (2/938, 17/10/2012); Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Nijer Cumhuriyeti Arasında Madenler Alanında İşbirliğine İlişkin Mutabakat Zaptının Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Dair Kanun Tasarısı (1/881, 16/01/2014); 3213 Sayılı Maden Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi (2/2171, 23/05/2014); 3213 Sayılı Maden Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi (2/2184, 03/06/2014); Maden Kanunu ile İşsizlik Sigortası Kanununa Geçici Birer Madde Eklenmesi Hakkındaki Kanun Teklifi (2/2185, 03/06/2014); Maden Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifi (2/2197, 29/05/2014); Maden Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifi (2/2309, 11/07/2014); Madencilik Bankalardan Kullandıkları Kredilerin Yeniden Yapılandırılması Hakkında

kullanımı gerektirdiğinden, (hareketli ve sabit) makine kırılması sigortası önem taşımaktadır.¹³⁰ Üretilen cevherin veya yarı mamul maddenin taşınması amacıyla nakliyat (abonman) sigortaları, maden sahası ve işyeri için paket yangın sigortaları, işveren mali mesuliyet sigortası,¹³¹ üçüncü şahıs mali mesuliyet sigortası, çevre kirliliği mali sorumluluk sigortası, olası iş durması ve kar kaybı halleri için teminatlar, siber risk sigortası¹³² gibi sigorta sözleşmeleri de akdedilebilmektedir.

L. Sermaye Piyasası Hukuku Açısından Maden Hukuku

Ticaret şirketi şeklinde faaliyet gösteren madencilik şirketlerinin hisselerinin borsada işlem gördüğü hallerde, ruhsat sahibi açısından sermaye piyasası hukuku düzenlemelerinin de uygulanacağı şüphesizdir.¹³³ Borsa İstanbul (BIST) Madencilik Endeksi'nde payları işlem gören önemli sayıda şirket bulunmaktadır.¹³⁴ Özellikle Sermaye Piyasası Kurulu tarafından yayınlanan “*Kamuyu Aydınlatma Platformu Tebliği*” kapsamında, kamuya açıklanacak her türlü bilgi ve belgenin Kamuyu Aydınlatma Platformu'na gönderilmesi gerekecektir.¹³⁵

K. Rekabet Hukuku ile Devlet Yardımları Hukuku Açısından Maden Hukuku

Özellikle devletin yaptığı ve taşkömürü ile linyit özelindeki madencilik faaliyetleri, rekabetçi bir yapıya sahip olmadığından, sosyal bir politika gereği yoğun şekilde devlet yardımlarına muhtaç kalmaktadır.¹³⁶ İşte rekabeti bozucu

Kanun Teklifi (2/2394, 24/09/2014); Maden Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifi (2/2481, 07/11/2014); Maden Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı (1/1012, 30/12/2014).

¹³⁰ Yeraltında kullanılan makineler ve ekipmanlar sigorta edilememektedir.

¹³¹ Zorunlu ferdi kaza sigortasından ayrı olarak.

¹³² Madencilik sektöründe siber risklerin tipik halleri şunlardır: dolandırıcılık; gasp; kritik tüketim malzemeleri ve hizmetlerin tedarikinde aksama; arama verilerinin kaybı; üretim hazırlığı, üretim, finansal veri bütünlüğünün kaybı; maden haklarının kaybı.

¹³³ “*Madencilik ve Taş Ocakçılığı*” sektörü altında sırasıyla Kömür ve Linyit Madenciligi, Metal Cevheri Madenciligi, Diğer Madencilik ve Taş Ocakçılığı alt başlıkları dahilinde toplam yedi şirket bulunmaktadır. Bkz. <<https://www.kap.org.tr/tr/Sektorler>> erişim 3.04.2026.

¹³⁴ 09.01.2026 tarihli Kapanış itibarıyla BIST Maden Endeksi'nde (XMADN) aşağıdaki şirketler yer almaktadır:

- TRALT.E, TURK ALTIN ISLETMELERI, METAL CEVHERI MADENCILIGI
- TRMET.E, TR ANADOLU METAL MADENCILIK, METAL CEVHERI MADENCILIGI
- CVKMD.E, CVK MADEN, METAL CEVHERI MADENCILIGI
- VSNMD.E, VISNE MADENCILIK, DIGER MADENCILIK VE TAS OCAKÇILIGI
- RUZYE.E, RUZY MADENCILIK VE ENERJİ, KOMUR VE LINYIT MADENCILIGI
- PRKME.E, PARK ELEK. MADENCILIK, KOMUR VE LINYIT MADENCILIGI

Bkz. <<https://borsaistanbul.com/endeks/xmadn>> erişim tarihi: 3.04.2026

¹³⁵ <<https://www.kap.org.tr/tr/api/about/content-file/8a02910894b6de660194b72f01ec002f>> erişim 3.04.2026.

¹³⁶ Bulunduğu havzanın ve havzadaki sosyal ve ekonomik yapının önemine binaen TTK'nın mevcut mali yapısı ve borçlarına ilişkin Sayıştay Raporları önemli veriler içermektedir. Bkz. <<https://www.>

bu tür devlet sübvansiyonlarının, tıpkı AB hukukunda olduğu gibi, bölgesel ve sosyal kalkınma bağlamına oturtulması gerekmektedir.¹³⁷ Bunun yanı sıra 2840 sayılı Bor Tuzları, Trona ve Asfaltit Madenleri ile Nükleer Enerji Hammaddelerinin İşletilmesini, Linyit ve Demir Sahalarının Bazılarının İadesini Düzenleyen Kanun ve 2172 sayılı Devletçe İşletilecek Madenler Hakkında Kanun gereğince bor tuzlarının aranması ve işletilmesi de rekabet hukuku açısından Kurul ve akabinde Danıştay kararlarına konu olmuştur.¹³⁸

Diğer yandan madencilik sektöründe faaliyet gösteren şirketlere dair birleşme ve devralmalar sonucunda etkin rekabetin önemli ölçüde azaltılması söz konusu olabilecek ise Rekabet Kurulundan İzin Alınması Gereken Birleşme ve

sayistay.gov.tr/reports/bmg0qX8Q00-2023-yili-kamu-isletmeleri-genel-raporu> erişim 3.04.2026.

¹³⁷ Almanya örneği, Almanya ile ilgili AB Komisyonu Kararları, elektrik arzını güvence altına almak için yüzyıl anlaşması (*Jahrhundertvertrag*) ile oluşturulan taşkömürü fonu için tüketicilere yansıtılan kömür kuruluşunun (*Kohlepfennig*) genel bir vergi yerine özel bir resim (*Sonderabgabe*) olarak düzenlenmesinin anayasaya aykırı olduğuna dair 1994 tarihli *Bundesverfassungsgericht* kararı, bunun üzerine 1997 yılında çıkarılan (Federal) Alman Taşkömür Madencilik Destek Yasası (*Steinkohlebeihilfengesetz*) yönünde bkz. Pielow/Koopmann (n 57) 514-515.

¹³⁸ Eti Holding A.Ş.'nin, hakim durumunu kötüye kullanmak suretiyle 4054 sayılı Kanun'u ihlal ettiği iddiası hakkında verilen 21.12.2000 tarih ve 00-50/533-295 sayılı Rekabet Kurulu'nun hakim durumun kötüye kullanılmadığı (rekabet ihlali olmadığı) kararı ile Kurul Kararı'na karşı açılan davada Danıştay 10. Daire'nin 31.12.2003, E.2001/4591, K. 2003/5460 sayılı Red ve 16.12.2010 E. 2008/654, K. 2010/2439 sayılı Karar Düzeltme Red kararları. İthal kömür pazarında rekabetin kısıtlanıp kısıtlanmadığı hakkında verilen 25.07.2006 tarih ve 06-55/712-202 sayılı Rekabet Kurulu'nun rekabeti sınırlayıcı birlik olduğu kararı ile Kurul Kararı'na karşı açılan davada Danıştay 13. Daire'nin 15.03.2010, E. 2007/5205, K. 2010/2223 sayılı Kabul kararı. Keza halka açık anonim ortaklık olarak madencilik sektöründe ruhsata bağlı faaliyet gösteren şirketin devir işlemleri için izin amacıyla Rekabet Kurumu'na başvurması, bu başvuru ekinde gerçeğe aykırı belgeler sunduğu iddiasıyla idari para cezasına muhatap kılınması da ayrı bir davanın konusu olmuştur (Danıştay 13, 2009/869 E., 2012/3794 K.). Bunlara ilaveten, Başbakanlık Kanunlar ve Kararlar Genel Müdürlüğü tarafından 20.03.2012 tarihinde TBMM Başkanlığı'na sunulan Kanun Tasarısı ile 2840 sayılı Kanun'un 2. Maddesi'ne bir fıkra eklenmesi teklif edilmiştir. Bundan başka Beypazarı ve Kinik Maden Suları'nın doğal mineralli su pazarında birbirleriyle güncel ve geleceğe dönük fiyat bilgilerine, fiyat değişim tarihlerine, zamlı fiyatlara ilişkin bilgi değişiminde bulunmak suretiyle 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 4. maddesini ihlal ettiklerine dair soruşturma sonucunda ilgili firmalara idari para cezası uygulanmıştır. Bkz. <<https://www.rekabet.gov.tr/Dosya/beypazarı-kinik-nihai-karar.pdf>> erişim 3.04.2026. "Bu madenlerin üretimi ve zenginleştirilmesi, teknik, ticari ve ekonomik sebeplerle, ürünün mülkiyeti ruhsat sahibinde kalmak üzere 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu hükümleri çerçevesinde ihale edilmek suretiyle üçüncü şahıslara gördürülebilir. Ancak üçüncü şahıslara gördürülecek işlerin ihale süresinin üç yıldan fazla olması durumunda konuya ilişkin talepler Yüksek Planlama Kurulu tarafından karara bağlanır" şeklindeki Hükümet Teklifi, ilgili Komisyon'da muhalefetin şerhi ile şu şekilde tadil edilerek rapor edilmiştir: "Bu madenlerin ruhsat sahaları ve rezervleri Devletin mülkiyetinde kalmak ve elde edilecek ürün ve atıkların satışı Devlet eliyle yapılmak kaydıyla; dekapaj, cevher çıkarma, kırma, eleme, ayıklama ve yıkama, paketleme, tahmil-tahliye, nakliye ile temizlik ve benzeri diğer işler ihale yoluyla üçüncü şahıslara gördürülebilir." Bkz. <<https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem24/yil01/ss341.pdf>> erişim 3.04.2026.

Devralmalar Hakkında Tebliğ¹³⁹ gereğince Rekabet Kuruluna başvuru yapılması icap edecektir.¹⁴⁰

III. MADEN HUKUKUNUN İNTERDİSİPLİNER ÖZELLİĞİ

Maden hukuku, kamu hukuku-özel hukuk ayrımını aşan disiplinler arası (*interdisipliner*)¹⁴¹ bir niteliği haizdir. Maden hukukunun, hukukun sınırlarını aşan ve jeoloji, maden, makine, endüstri, kimya, ekoloji, tarih, arkeoloji, sosyoloji, siyaset, ekonomi, çevre gibi birçok disipline dokunan ve ondan beslenen bir özelliği bulunmaktadır.¹⁴² Bu zorluk, asgari derecede de olsa, madencilik terimleri-

¹³⁹ Tebliğ No: 2010/4, Resmî Gazete 07.10.2010, 27722.

¹⁴⁰ Yakın tarihli bir devralma izni başvuru için bkz. Çayırhan Termik Santralinin, Çayırhan Linyit İşletmesinin, 23405 ve 30963 numaralı ruhsatların ve söz konusu ruhsatların kapsadığı maden sahalarının özelleştirme yoluyla devralınması işlemi. Karar Sayısı: 25-26/626-388, Karar Tarihi: 17.7.2025, Yayımlanma Tarihi: 25.11.2025. <<https://www.rekabet.gov.tr/Karar?kararId=cd395d4c-7752-4066-be84-0229ef5e859f>> erişim 3.04.2026.

¹⁴¹ Sıklıkla karıştırılan disiplinlerarası (*interdisipliner*) yaklaşım ile çokdisiplinli (*multidisipliner*) yaklaşım bağlamında, maden hukukunun farklı disiplinleri sadece bir araya getirmekten öteye geçmeyen çokdisiplinli yaklaşımı aşan, ve tek bir disiplin ile anlaşılması nitelik, Agricola'nın geniş ve kapsamlı konuların birbiri ile arasındaki geçişlilikleri sağlayarak onlar arasında bağlar ören ve böylece çok daha iyi anlaşılmasını sağlayan, dolayısıyla önerdiği çözümler de tek bir disiplinin sınırlarını sorgulamak suretiyle onun ötesine geçerek yeni bir yaklaşım geliştirilmesini sağlayan interdisipliner özelliği haiz olduğu tartışmasızdır. Maden hukukunun, bir kamu malı olan madenler bağlamında temel sosyal, politik ve ekonomik parametrelerin sorgulanmasına neden olması tam da bu interdisipliner özelliğinden kaynaklanmaktadır. Bu disiplinlerarası nitelik, Agricola'nın 1556'da basılan *De Re Metallica* adlı eserinde çok özgün bir şekilde ifade edilmiştir: “*Dahası, bir madencinin göz ardı etmemesi gereken birçok sanat ve bilim vardır. İlk olarak, yeraltı şeylerinin kökeni, sebebi ve doğasını ayırt edebileceği Felsefe vardır; çünkü ardından damarları kolayca ve avantajlı bir şekilde kazıp çıkarabilecek, ve madenciliklerinden daha bol sonuçlar elde edebilecekler. İkinci olarak, Tıp vardır, ki kazmacılarına ve diğer işçilerine bakabilir; böylece diğer mesleklerdeki işçilerin daha çok yakalanma riski olan hastalıklarla tanışmazlar, veya tanıştırılsa, kendisi onları iyileştirebilir; veya doktorların bunu yapmalarını sağlayabilir. Üçüncü olarak ardından Astronomi gelir; ki gökyüzünün bölümlerini bilebilir ve onlardan damarların yönüne karar verebilir. Dördüncü olarak, Topoğrafya bilimi vardır, ki kuyunun ona doğru sürülen tünele ulaşmak için ne kadar derin olması gerektiğini tahmin edebilir; ve bu işlerdeki, özellikle derinlerde, limitleri ve sınırları belirleyebilir. Beşinci olarak, Aritmetik Bilimi bilgisi, makine ile madenin işletilmesi giderlerini hesaplayabilecek kadar olmalıdır. Altıncı olarak, tahsili Mimarlık'ı da içermelidir, ki kendisi yeraltında gerekli değişik makineler ve tahkimat imal edebilir; veya imalat yöntemini diğerlerine de açıklayabilir. Sonra Çizim bilgisine sahip olmalıdır; ki makinelerinin planlarını çizebilsin. Son olarak, Hukuk vardır, ki özellikle metallerle uğraşırken kendi haklarını iddia edebilir; diğerlerine hukuki konularda kendi görüşünü verme görevini yerine üstlenebilir; bir başkasının malını alamaz ve kendisi için sorun yaratmaz, diğerlerine karşı olan borçlarını hukuka göre ifa edebilir.*” Hoover and Hoover, 1912 (Dover 1986 yeniden basımı) çevirisinden Aktaran Liedholm Johnson (n 65) 1.

¹⁴² Elisabeth Bastida, ‘Mining Law in the Context of Development: An Overview’ iç C. P. Andrews-Speed (ed) *International Competition for Resources: The Role of Law, the State and of Markets* (Dundee University Press, 2008) 135. Çarpıcı olması bakımından şu örnek verilebilir: 13 Ağustos 2004 tarihli Güney Africa Madencilik Belgesi (*South African Mining Charter 2004*)’ne göre, maden şirketlerinin %25 artı 1 hissesinin siyahlar tarafından sahip olunması şartı bulunmaktadır. Bu durum, ancak Güney Afrika’daki apartheid rejiminin izlerinin silinmesi (*black empowerment; de-racialization*) bağlamında anlaşılabilir. Bkz. Sixta Raphael Kilambo. ‘Black peoples’ control

ne, kavramlarına ve tekniğine hakimiyet gerekliliği ile katmerlenmektedir.¹⁴³ Bu yönüyle maden hukukunda uzmanlaşmak için hukuk çalışmalarının tek başına yeterli olamayabileceği, bunun için temel madencilik formasyonun da kazanılmış olmasının önemli olduğu ve gereklilik arz ettiği kanaatindeyiz.¹⁴⁴ Hem hukuk hem de teknik formasyon zorunluluğu, bu alanın karma niteliğini gözler önüne sermektedir.¹⁴⁵ Ancak teknik formasyonu da aşan, ve tüm bu alanları bir şekilde kavrayan bütüncül bir yaklaşıma sahip olmanın, maden hukukunu anlamada ve yorumlamada vazgeçilmez olduğu unutulmamalıdır.¹⁴⁶

Diğer yandan, teknikteki değişimler (gelişimler) ile madencilik arasında doğrudan bir etkileşim söz konusudur. Pamuğun çıkarılmasında buhar gücünün kullanılması ile yoğun bir makineleşme dönemini başlanmış, kömüre olan talep artmıştır.¹⁴⁷ Makineleşmenin ilerlemesi ile birlikte madencilik tekniği de gelişmiş ve daha fazla minerale, dünyanın daha fazla noktasında ve daha çok miktarda ulaşmak mümkün olmuştur.¹⁴⁸ Bu hızlı dönüşüm, madencilığe özgü kurum ve kuralları da etkilemiştir.

of South Africa's mining industry in the post-apartheid South Africa' (2023) 14 The Extractive Industries and Society. Madencilik alanında arkeolojik kalıntılara rastlanması durumunda yapılması gerekenleri göstermesi bakımında örnek bir çalışma için bkz. İsmail Ergüder ve Ezel Babayigit, 'Kömür Üretimi ve Arkeoloji; Seyitömer Höyüğü Jeofizik Çalışması' (2013) 2(4) Madencilik Türkiye Bilimsel (Yeraltı Kaynakları Dergisi) 19-29.

¹⁴³ Topaloğlu'nun ifadesi ile "(M)aden hukukunun diğer bir özelliği de madencilik gibi çok teknik bir alanı düzenlemek zorunda olmasıdır." Topaloğlu (n 110) Önsöz. Gülan ise, konunun teknik boyutunun, "(...) bu hususu öğrenmek amaçlı bir incelemeye girişenlerin yazdıklarında önemli eksikliklere ve hatalara yol açma tehlikesini de beraberinde taşımaktadır." Gülan (n 50) sf. 14.

¹⁴⁴ Maden ve metalürji mühendisliği eğitimi veren okulların tarihine ilişkin kapsamlı bir çalışma için bkz. Fathi Habashi, *Schools of Mines: the beginnings of mining and metallurgical education* (Métallurgie Extractive Québec, 2003).

¹⁴⁵ Sean Dessureault ve Mustafa Kahraman, 'Disiplinler Arası Bir Yapı Olan Madencilikte Eğitimin ve Bilginin Önemi' (2010) 10 Madencilik Türkiye sf. 60-64.

¹⁴⁶ Aynı yönde bkz. Bastida (n 142) 135. Maden hukukunun, sadece Türkiye'de değil, dünyanın diğer ülkelerinde de hukukçuların ilgisini çek(e)memiş olmasının altında, disiplinlerarası bir çabaya dayalı bu bütüncül yaklaşımı geliştirilmenin, tikel fiziksel ve entelektüel sınırları zorlaması olduğunu söylemek abartı sayılmamalıdır.

¹⁴⁷ Amerikalı Eli Whitney Jr. (1765-1825), pamuk ile tohumunu birbirinden daha hızlı ayırmada kullanılan yarı mekanik *cotton gin*'i keşfeden kişidir. Connecticut eyaletinde adına açılan müzenin web sayfasında bu keşfi anlatan görseller, yazılar ve videolar bulunmaktadır. <<https://www.eliwhitney.org/>> erişim 3.04.2026.

¹⁴⁸ Türkiye'den Dr. Elif Genceli Güner, *Meridianite ve Ernstburkeite* adlı minerallerin kaşifidir. Bkz. Mineralogy Database: <<https://www.mindat.org/>> erişim 3.04.2026. Bunun belki de en son örneği, fracking olarak adlandırılan maden arama tekniğinin yoğun bir şekilde kullanılmaya başlanmış olmasıdır. Fransa Anayasa Konseyi, 11.10.2013 tarihinde verdiği/açıkladığı kararda, Maden arama ruhsatına dayalı olarak, "fracking" yöntemi ile kaya gazı (*shale gas*) arayan, Amerikan (Teksas) firması Schuepbach Energy LLC'nin, fracking'i yasaklayan ve buna dayalı arama ruhsatlarını kaldıran n° 2011-835 sayı ve 13 Temmuz 2011 tarihli yasanın Fransız Anayasası'na aykırı olduğu iddiasını içeren başvurusunu reddetti. Bu kararla birlikte, tüm Fransa'da "fracking" ile kaya gazı aramanın yasak olduğuna ilişkin kanun, Anayasa denetimi testinden de geçmiş oldu. Karara ilişkin

Diğer açıdan bakılacak olur ise kıt bir mineralin bulunduğu bir bölgenin, ne sebeple ve araçla olursa olsun, madencilğe kapatılması/yasaklanması durumunda, o mineralden faydalanılması ve onunla ilgili olarak hem çıkarma/üretim tekniğinin hem de hammadde veya uç ürün olarak insan kullanımına sunulma imkanının önü de kapanmış olmaktadır.¹⁴⁹ Dolayısıyla, teknik ile hukuk arasında, birbirini değiştiren ve dönüştüren bir etkileşim söz konusudur.¹⁵⁰ Bu durumun ekonomik yansımalarının olması kaçınılmazdır.¹⁵¹

IV. MADENCİLİĞİN ULUSLARARASI BOYUTU VE ORTAK DİLİ

Buraya kadar yapılan açıklamalar, maden hukukunun giderek artan uluslararası boyutunun vurgulanmaması halinde eksik kalacaktır. Türkiye Cumhuriyeti, hem maden arama hem de işletmede, ama özellikle maden arama faaliyetlerinde teknik işbirliği ve eğitim, iş sağlığı ve güvenliği, çevrenin korunması ve geri kazanımı, çifte vergilendirmenin önlenmesi gibi konularda dikkate değer sayıda karar, protokol, ikili anlaşmaya imza koymuş ve madencilik faaliyetlerini ulusal hukukun bir parçası yapmıştır.¹⁵² Bunlara ilaveten, MAPEG bünyesinde yürütülen

basın açıklaması için: <<http://www.conseil-constitutionnel.fr/conseil-constitutionnel/francais/les-decisions/acces-par-date/decisions-depuis-1959/2013/2013-346-qpc/communique-de-presse.138284.html>> erişim 3.04.2026. Buna ilişkin Avrupa çapındaki tartışmalar için ise bkz. <<http://www.presseurop.eu/en/content/article/4223861-there-will-be-no-revolution-europe>> erişim 3.04.2026.

¹⁴⁹ Belki de bu nedenledir ki, 06-09 Haziran tarihlerinde Hatay'da yapılan Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Hukuki Müzakere Toplantıları'nın İdare Hukuku 3. Grup Toplantı Tutanağı'nın *II-Maden, Taşocakları ve Orman mevzuatından kaynaklanan davalar* başlığı altında MadK 7/II'de belirtilen alanlarda madencilik faaliyetinin mutlak olarak yasaklanmadığı, "ekonomik getiri ve çevre üzerindeki etkilerinin karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesi sonucu olumsuzluğun telafi edilebilecek nitelikte bulunması halinde madencilik faaliyetine izin verilebileceği" hususu yönünde görüş bildirilmiştir. Bkz. <<https://hmt.hsyk.gov.tr/toplantilar/2013/idari-yargi/bahar/Hatay/raporlar/idare3.pdf>> erişim 3.04.2026. 23. Dönem TBMM'de "Ülkemizde Yaşanan Çevre Sorunlarının Araştırılarak Sürdürülebilir Çevre Politikası için Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu'nun Aralık 2008 tarihli Raporu'nun "Öneriler ve Sürdürülebilir Çevre Politikaları İçin Alınması Gereken Önlemler" başlıklı 7. Bölümü'nün madencilğe ayrılan 7.14 alt başlığında "Türkiye'de bulunmasına rağmen kalite düşüklüğü nedeniyle ithal edilen (...) madenlere gerek kimyasal gerek teknolojik metotlarla alternatifler geliştirilmeli ve dışa bağımlılık mümkün olduğu kadar azaltılmalıdır" önerisi yapılmaktadır.

¹⁵⁰ İnsan sağlığının korunması bağlamında Birleşmiş Milletler Çevre Programı kapsamında yürütülen ve özellikle artisanal ve küçük ölçekli madencilikte sıklıkla kullanılan merkür madeninin yasaklanması (mevcut madenlerin kapatılması, yeni madenlerin açılmasının önüne geçilmesi) ilişkin Minamata Merkür Konvansiyonu mutlaka vurgulanmalıdır. Daha fazla bilgi için bkz. <<http://www.mercuryconvention.org>> erişim 3.04.2026.

¹⁵¹ 2019 yılından bir makalede, kritik mineraller ve nadir elementlerin ulusal politikalar aracılığıyla düzenlenmesinin fiyatı arttırmakla kalmadığı, uluslararası tedarik zincirlerinde zayıflamaya da neden olduğu ortaya konulmuştur. Bkz. Nabeel A. Mancheri, Benjamin Sprecher, Gwendolyn Bailey, Jianping Ge, Arnold Tukker, 'Effect of Chinese policies on rare earth supply chain resilience' (2019) 142 Resources, Conservation and Recycling 101-112 (Tablo 6).

¹⁵² Madencilği konu edinen ikili anlaşmaların güncel bir listesi için bkz. Dursun/Özdemir Mallı (n 42) 270-276.

mevzuat çalışmaları arasında,¹⁵³ Türkiye'nin muhatap kuruluşu olarak madencilik raporlama faaliyetleri açısından geçerli uluslararası standartlardan JORC Kodu'na taraf olunması düşünülmektedir.¹⁵⁴ Keza UMREK'e ilişkin yasa ve yönetmelik düzeyindeki düzenlemeler kaynak ve rezerv hesabı konusunda yeni yaklaşımlar getirmiştir.¹⁵⁵ Bu kuralların ulusal mevzuata aktarımı amacıyla Madencilik Akreditasyon Komitesi Kanun Tasarısı hazırlanmıştır.¹⁵⁶ Madencilik faaliyeti, kendi içinde barındırdığı bu unsurlar nedeniyle, hem ulusal hem de uluslararası düzeyde yoğun bir regülasyon faaliyetinin konusu olmaktadır.¹⁵⁷

Kritik ve/veya stratejik minerallerin tedariki konusunda son yıllarda giderek artan yaklaşım farklılıkları, uluslararası tedarik zincirlerinin ve buna bağlı imalat sanayilerinin birbirlerine ne kadar bağlı olduğunu, dahası bu zincirde ortaya çıkması muhtemel sorunların savunma sanayi gibi bazı stratejik sektörler için varoluşsal sorunlara yol açabilme potansiyeline sahip olduğunu göstermiştir.¹⁵⁸

¹⁵³ "Mevzuatta sık sık yapılan köklü değişiklikler, bu alanda uzun vadeli yatırımları ve dolayısıyla temelde, madencilik sektörünün gelişmesini engellemektedir." Telli (n 45) 90. Örneğin Quebec Maden Yasası, 2013 yılında yapılan değişikliğe kadar 26 yıl boyunca kapsamlı bir tadilat geçirmemişti; bkz. <https://www2.publicationsduquebec.gouv.qc.ca/dynamicSearch/telecharge.php?type=2&file=/M_13_1/M13_1_A.html> erişim 3.04.2026. 5995 sayılı Yasa ile MadK'da yapılan değişikliklerin ruhsat başvurularına ve ruhsat harçlarına ve tahsiline etkisi hakkında kapsamlı ve önemli bir çalışma için bkz. Toptaş/Çimen/Kavaklı (n 120) 23-32.

¹⁵⁴ Avustralya Borsası ile Yeni Zelanda Borsası tarafından hazırlanan ve maden rezervlerinin akreditasyonu konusunda dünyaca tanınan bir raporlama sistemi olan JORC Kodu (*The Australasian Code for Reporting of Exploration Results, Mineral Resources and Ore Reserves*) karşısında Kanada borsasına kote madencilik şirketleri tarafından kullanılan National Instrument 43-101'i de belirtmekte yarar bulunmaktadır. Ulusal rezerv akreditasyonu kurumlarının üst kuruluşu olan CRIRSCO'nun yayınladığı Haziran 2024 Raporlama Taslağı ise, bu alanda yapılan en son çalışmadır. Bkz. <https://crirSCO.com/wp-content/uploads/woocommerce_uploads/2024/06/CRIRSCO_International_Reporting_Template_June2024_Update_Approved_for_Release_20240627-dl8515.pdf> erişim 3.04.2026. JORC hakkında bkz. H. Arden ve Y. Pıçakçı, 'JORC Kodu ve Türkiye'deki Kaynak ve Rezerv Sınıflandırmasına Etkisi' (2014) 43 Madencilik Türkiye 100-110. Bununla bağlantılı olarak Türkiye'de öncelikle bir *Madencilik Sektörü Stratejik Planı* ve bu plan hazırlanırken *Uluslararası Standartlara Uygun Maden Jeolojisi Veri Tabanı* ile *Ulusal Madencilik Veri Tabanı* oluşturulması ve *Madencilik Sektörü Akreditasyon Kuruluşu*'nun hayata geçirilmesi gerekliliği hakkında bkz. Bahadır Şahin, 'Türkiye'de Madencilik Geleceği' (2013) 31 Madencilik Türkiye 50-52. Rezerv sınıflandırma ve MTA tarafından yapılan çalışmalar hakkında bkz. Abdülkerim Yörükoğlu ve Şükrü Şafak, 'Dünya Maden Sınıflandırma Sistemleri ve Türkiye'deki Gelişmeler' (2012) 45 Sektör Maden 46-47. Yusuf Ziya Özkan, *Maden ruhsat sahaları değerlendirme yöntemleri* (İkinci Adam Yayınları, 2021).

¹⁵⁵ 6745 sayılı Kanun'un 38. Maddesi ile MadK'ya eklenen Ek Madde 14 ve buna dayalı olarak UMREK Yönetmeliği. MTA, UMREK Koduna uygun Kaynak ve Rezerv Raporu hazırlamaktan muaf tutulmuştur.

¹⁵⁶ Bu tasarı TBMM'ye sunulmamıştır.

¹⁵⁷ Cenk Y. Şahin, *Amerikan Federal İdare Hukukunda Regülasyon (ve Türk İdare Hukukuna Yansımaları)* (Oniki Levha, 2010) 62.

¹⁵⁸ Ortak tedarik mekanizmalarına örnek ABD öncülüğündeki Mineral Güvenlik Ortaklığı ile AB Komisyonu'nun öncülüğündeki RESourcEU Action Plan (Accelerating our critical raw materials strategy to adapt to a new reality). Bkz. <https://single-market-economy.ec.europa.eu/document/download/01c448d6-dc93-40d7-9afe-4c2af448d00c_en> erişim tarihi: 3.04.2026.

Buna mukabil *New Extractivism* adı altında post-neoliberal yaklaşımların güç kazanması,¹⁵⁹ madencilik açısından önemli ülkeler olan Kanada (*first nations*)¹⁶⁰ ve Avustralya (*aborjinler*)¹⁶¹ açısından yerel aktörlerin maden projelerindeki etkisinin giderek artması,¹⁶² Afrika kıtasında madencilik faaliyetlerinin yatırımcılar ve devletler arasında adeta düşük yoğunluklu bir çatışma boyutuna dönüşmüş olması,¹⁶³ dünyada yeni büyük kaynakların aranması ve rezervlerin keşfedilmesi yönündeki çabaların (*green field* proje arayışlarının) görece azalması,¹⁶⁴ deniz derin madenciliğinde arzu edilen ilerlemelerin henüz sağlanamamış olması,¹⁶⁵ kritik mineraller ve nadir toprak elementlerinde büyük oyuncuların kendi imalat sanayilerini korumacı yaklaşımları¹⁶⁶ uluslararası tedarik zincirlerinde yakın ve öngörülebilir aksamalara neden olma potansiyelini barındırmaktadır.

Merkantilizmin ticaret ağları üzerine kurulan *Hanseatic League*'in, hemen ardından açık denizlere açılan önce Hollanda ardından İngiliz sömürgeci ticaret

¹⁵⁹ Bu konuda ilk kaleme alınan eserlerden biri için bkz. *The New Extractivism: A Post-Neoliberal Development Model or Imperialism of the Twenty-First Century?* Henry Veltmeyer and James Petras (eds). Zed Books. 2014. Kapsayıcı ve hakkaniyet dayalı kalkınmacı politikaları (ve “*kesik damarları*” onarmaya geldiğini) savunan politik grupların Latin Amerika ülkelerinde iktidara gelmeleri birlikte liberal dönemden post-liberal döneme geçilmiş olsa da, bu yeni güç sahiplerinin de “daha çok” madencilik diyerek “*resource curse*”den nasibini aldığını sayısal veriler ile ortaya koyması nedeniyle önemli bir eserdir.

¹⁶⁰ Kanada’daki madencilik şirketlerinin *indigenous* halklar ile arama projeleri ve üretim yapan madenler için yaptığı anlaşmaların interaktif haritası için bkz. <https://atlas.gc.ca/imaema/en/?_gl=1*4ipqld*_ga*MjAwMzA0MDEwLjE3NjgxNDEwNjE.*_ga_C2N57Y7DX5*cze3NjgxNDEwNjEkbzEkZzAkdDE3NjgxNDEwNjEkaJYwJGwwJGgw> erişim tarihi: 3.04.2026.

¹⁶¹ Avustralya Mineraller Konseyi’nin yerli halklar çerçeve politikası için bkz. <<https://minerals.org.au/policies/sustainability/indigenous-partnerships/>> erişim tarihi: 3.04.2026.

¹⁶² 61/295 sayılı Birleşmiş Milletler Yerli Halkların Hakları Deklarasyonu (United Nations Declaration on the Rights of Indigenous Peoples) <https://www.un.org/development/desa/indigenouspeoples/wp-content/uploads/sites/19/2018/11/UNDRIP_E_web.pdf> erişim tarihi: 3.04.2026.

¹⁶³ Bunun son örneği Mali’de Kanadalı Barrick Gold’un 4 yöneticisinin, onun öncesinde de Avustralya’lı Rolute Mining’in 2 yöneticisinin tutuklanmasıdır. Bkz. <<https://apnews.com/article/mali-barrick-gold-employees-0242f069c33b7812c61962f8f8926019>> erişim tarihi: 3.04.2026.

¹⁶⁴ Avustralya Madencilik ve Arama Şirketleri Derneği’nin Eylül 2025 tarihli raporuna göre yeni arama projelerine ayrılan kaynak dramatik şekilde azalmaktadır. Bkz. <<https://amec.org.au/wp-content/uploads/2025/09/40.-Latest-figures-show-a-hit-to-national-greenfields-exploration.pdf>> erişim tarihi: 3.04.2026.

¹⁶⁵ The Metals Company (TMS) üzerinden yürüten derin deniz madenciliğine dair riskler hakkında güncel bir blog yazısı için bkz. <<https://www.ejiltalk.org/reclaiming-authority-forcing-seabed-mining-contractors-to-choose-between-the-isa-and-the-usa/>> erişim tarihi: 3.04.2026. Cook Adaları hükümeti, derin deniz madenciliğinin karlı olmadığından bahisle arama izni talebini Ocak 2026’da reddetti. Bkz. <<https://www.rnz.co.nz/international/pacific-news/583494/cook-islands-govt-rejects-research-saying-deep-sea-mining-not-profitable>> erişim tarihi: 3.04.2026.

¹⁶⁶ Cemal Dursun ve Zeynep Erhan Bulut. ‘Kritik Mineraller, Mineral Güvenlik Ortaklığı ve Türkiye’ (2025) 8.2 Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 540-99.

filolarının oluşturduğu kendine özgü kurallar bütünü olan *Lex mercatoria*¹⁶⁷ gibi madencilik faaliyetlerine de uygulanabilir evren kurallar bütününden oluşan bir “*Lex mineralia*”¹⁶⁸ dan bahsetmenin mümkün olup olmadığı da tartışılmaktadır.¹⁶⁸ Benzer bir öneri *resource stewardship* kavramı üzerinden yürütülmektedir.¹⁶⁹

V. MADEN HUKUKU ARAŞTIRMA MERKEZİNİN KURULMASI ÖNERİSİ

Madencilik, stratejik sektörlerin başında gelmektedir. Maden potansiyelimi-
zin bir kısmını, stratejik ve/veya kritik madenler/mineraller oluşturmaktadır.¹⁷⁰
Diğer yandan madencilik, ekonomik refahın yaratılması ve yeniden dağıtılması,
bu sayede toplumsal barışın sağlanması ve sürdürülmesi bakımından da yüksek
derecede önemi haizdir.¹⁷¹ Madencilik faaliyetlerinin ve bu faaliyetler sonucunda
elde edilen ürünlerin, insan yaşamına dokunmadığı hemen hemen hiçbir vechesi
yoktur. Bu nedenlerle, madencilik perakendeci yaklaşımlar yerine bütüncül
politikaların ve uygulamaların oluşturulması, bu politika hedeflerinin başta kal-
kınma planları olmak üzere cumhurbaşkanlığı, bakanlıklar ve ilgili sair kurumlar
düzeyinde yüksek strateji belgelerine konu edilmesi şarttır. Bütüncül politika-
ların pozitif hukuk diline tahvili de bir bütüncül yaklaşımı gerektirmektedir.¹⁷²

¹⁶⁷ Arzu Oğuz, *Lex Mercatoria* (2004 Yetkin Yayınları).

¹⁶⁸ Wälde, daha çok uluslararası tahkim kararları üzerinden hareketle bu soruyu ele almaktadır. Thomas Wälde, “International Investment Arbitration: Transnational Ordering of Energy and Resources Law” (2008) *Journal of World Energy Law and Business*. *Lex mineralia* tartışması, petrol ve doğalgaz sektöründe geçerli hukuki kurallar ve tahkim pratiği bütününe dayalı *lex petrolea* kavramı ışığında yapılmaktadır.

¹⁶⁹ Dünya Ekonomik Forumu’ndaki tartışmalar için bkz. <<https://www.weforum.org/stories/2025/01/mining-innovation-resource-stewardship-global-progress/>> erişim 3.04.2026.

¹⁷⁰ T.C. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Türkiye Kritik ve Stratejik Madenler Raporu, 2025. <https://enerji.gov.tr/Media/Dizin/TKDB/tr/Belgeler/Tu%CC%88rkiye_Kritik_ve_Stratejik_Madenler_Raporu.pdf> erişim 3.04.2026.

¹⁷¹ T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, On İkinci Kalkınma Planı (2024-2028), *Maden Politikaları Özel İhtisas Komisyonu Raporu*, Ankara 2023, ISBN 978-625-8356-76-2, <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2025/08/Maden-Politikaları-OIK-Raporu_01082025.pdf> erişim 3.04.2026.

¹⁷² Bu amaçla kurulmuş benzer maden hukuku araştırma merkezlerinden birkaçı için bkz. Batı Avustralya Üniversitesi Hukuk Fakültesi bünyesindeki Madencilik, Enerji ve Doğal Kaynaklar Merkezi (The Centre for Mining, Energy and Natural Resources Law, The University of Western Australia) 1990’dan beri faaldir. <<https://www.uwa.edu.au/schools/research/cmenr/>> erişim 3.04.2026. Amerika Birleşik Devletlerindeki hukuk fakülteleri, barolar, hukuk büroları ve sektörel birliklerin bir araya gelerek oluşturdukları ve her sene yaptıkları Maden Hukuku Kongresi ile tanınan Doğal Kaynaklar ve Enerji Hukuku Vakfı (The Foundation for Natural Resources and Energy Law) için bkz. <<https://www.fnrel.org/>> erişim 3.04.2026. İskoçya’daki Dundee Üniversitesi bünyesindeki Enerji, Petrol ve Maden Hukuku ve Politikası Merkezi (The Centre for Energy, Petroleum and Mineral Law and Policy; CEPMLP) için bkz. <<https://www.dundee.ac.uk/cepmlp/>> erişim 3.04.2026. Almanya’daki Ruhr-Bochum Üniversitesi bünyesinde 1987’den beri faal Maden ve Enerji Enstitüsü (Das Institut für Berg- und Energierecht) için bkz. <<https://www.ruhr-uni-bochum.de/ibe/index.htm>> erişim 3.04.2026. Finlandiya’daki Doğu Finlandiya Üniversitesi bünyesindeki Madencilik, Mineraller

Maden hukukunun interdisipliner niteliği, madencilik alanında dünyanın önde gelen ülkelerindeki maden hukuku kurumlarının ve kurallarının incelenmesini gerektirmektedir. Kurulacak bir araştırma merkezinde araştırmacılar tarafından yapılacak karşılaştırmalı çalışmalar sayesinde maden hukukunun bu zorlayıcı yanının, toplumsal katkı niteliği de taşıyan faaliyetler ile giderilmesi ve bu hususta bir külliyat oluşturulması mümkün olabilecektir.¹⁷³ Madencilik alanında kamu hizmeti gören ve/veya kamuya yararlı faaliyetlerde bulunan kurum ve kuruluşların doğal paydaş olacağı bu tür bir araştırma merkezinde her yıl belirli temalar etrafında yapılacak düzenli bilimsel etkinlikler ile maden hukuku uzmanlarının kendi aralarındaki etkileşimi arttırılabilecek, bu etkileşim diploma ve sertifikaya programlarına dönüştürülebilecektir.¹⁷⁴ Bu merkez, dünyadaki muadilleri ile oluşturacağı etkileşim ile hem farklı tecrübelerin ülkemize aktarılmasına hem de kendi deneyimlerimizin uluslararası platformlara taşınmasına vesile olacaktır. Hukuk aynı zamanda bir kültürdür. Bu çabalar, maden hukukumuzun kültürel miras boyutunun da korunmasına katkı sağlayacaktır.

Kurulacak bir araştırma merkezi, 2024-2028 dönemini kapsayan 12. Kalkınma Planı'nda "3.2.3.7. Madencilik" başlığı altında ifade edilen ve maden hukuku ile doğrudan ilgili/ilişkili hedeflerin gerçekleştirilmesine¹⁷⁵, 2026-2028 Orta Vadeli Program'da Madencilik Sektörünü Etkileyen Politika ve Tedbirlerin hayata geçirilmesinde¹⁷⁶ ve Birleşmiş Milletlerin Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile uyumlu politikaların geliştirilmesine yardımcı olacaktır.¹⁷⁷ Diğer yandan 2024-

ve Toplum Araştırma Merkezi (Research Center for Mining, Minerals and Society, CEMMS) için bkz. <<https://uefconnect.uef.fi/en/cemms-research-center-for-mining-minerals-and-society/>> erişim 3.04.2026. 2016 yılından bu yana Cape Town Üniversitesi Hukuk Fakültesi bünyesindeki Maden Hukuku Araştırma Kürsüsü (The South African Research Chair: Mineral Law in Africa, part of the South African Research Chairs Initiative) de vurgulanmalıdır. Bkz. <<https://law.uct.ac.za/mineral-law>> erişim 3.04.2026.

¹⁷³ Bu araştırma merkezinin yapması gereken ilk iş bir "maden hukuku bibliyografyası" oluşturmak ve neşretmektir.

¹⁷⁴ Ankara Üniversitesi Bankacılık ve Ticaret Hukuku Enstitüsü tarafından verilen Lisansüstü Sertifika Programları arasında *Madencilik Hukuku Sertifika Programı* da yer alıyordu. Ancak bu eğitim başlığı, sonraki yıllarda devam ettirilemedi. 2013-2014 eğitim dönemi için hazırlanan duyuru metni için bkz. <https://www.barobirlik.org.tr/dosyalar/duyurular/20130129_bankaveticaret.pdf> erişim 3.04.2026.

¹⁷⁵ 3.2.3.7. Madencilik
(...)

b. Politika ve Tedbirler

595. Güncel ihtiyaçlar çerçevesinde madencilik sektörünü etkileyen mevzuata ilişkin kapsamlı bir çalışma yapılarak yatırım güvencesi artırılacak ve yatırım ortamı iyileştirilecektir.

595.1. Her bir maden grubunun özelliklerini ve ihtiyaçlarını gözetecek şekilde yeni bir maden kanunu hazırlanacak ve arama faaliyetleri kamu yararına faaliyet olarak tanımlanacaktır.

Bkz. 12. Kalkınma Planı (sf. 133 vd.), <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/12/On-Ikinci-Kalkinma-Planı_2024-2028_11122023.pdf> erişim 3.04.2026.

¹⁷⁶ <<https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2025/09/Orta-Vadeli-Program-2026-2028.pdf>>, erişim 3.04.2026.

¹⁷⁷ Türkiye'de genel olarak maden mevzuatının BM Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'nden #3 (*Good*

2028 dönemi için hazırlanan Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Strateji Planı'na göre, 1 sayılı CBK 166/1.ç'ye istinaden,¹⁷⁸ Türkiye'de madencilik sektörüne ilişkin çalışmaların daha güvenli ve sürdürülebilir bir zeminde devam ettirilebilmesi için madencilik sektörünün önde gelenlerinin tecrübe paylaşımı yaparak kanun yapıcılara tavsiye niteliğinde karar verebilecekleri bir platformun kurulmasına duyulan ihtiyaçtan bahisle “*Ulusal Madencilik Şûrası*”nın teşkili ile çalışma esas ve usullerine yönelik mevzuatın alt yapısının hazırlanması hedeflenmektedir (sf. 42). Strateji Planı'nda ayrıca:

- Tabii kaynaklar alanındaki çalışmaları, gelişmeleri izlemek ve değerlendirmek, bu doğrultuda araştırma ve geliştirme çalışmaları yapmak, yaptırmak (sf. 56);
- Madencilik sektöründe yatırım süreçlerinin iyileştirilmesi ve bürokrasinin azaltılarak izin süreçlerinin sadeleştirilmesi için mevzuatta güncellemeler yapılması (sf. 135, 183);
- Madencilikğin uluslararası standartlarda güvenli ve çevreye duyarlı şekilde sürdürülmesine yönelik Maden Kanunu ve ikincil mevzuatta değişikliklerin yapılması (sf. 136);
- Her bir maden grubunun özelliklerini ve ihtiyaçlarını gözeterek şekilde yeni Maden Kanunu'nun ve ilgili mevzuat çalışmalarının ulusal ve uluslararası koşullar da dikkate alınarak hazırlanması (sf. 137);

hedeflerinden bahsedilmektedir.¹⁷⁹ Bu hedeflerin, Yükseköğretim Kurumu'nun ihtisas üniversitesi olarak belirleyeceği¹⁸⁰ bir devlet üniversitesi bünyesinde ku-

Health and Well-being), #6 (*Clean Water and Sanitation*), #7 (*Affordable and Clean Energy*), #8 (*Decent Work and Economic Growth*), #9 (*Industry, Innovation, and Infrastructure*), #11 (*Sustainable Cities and Communities*), #12 (*Responsible Consumption and Production*), #13 (*Climate Action*), #15 (*Life on Land*), #17 (*Partnerships for the Goals*) ile bağlarını ortaya koyan bir çalışmanın yapılması ihtiyacı bulunmaktadır. BM Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri için bkz. <<https://www.undp.org/sustainable-development-goals>> erişim 3.04.2026.

¹⁷⁸ “*Kamu ihtiyacı, güvenlik ve yararına uygun olarak enerji ve tabii kaynaklar ile enerjinin üretim, iletim, dağıtım, tesislerinin etüt, kuruluş, işletme ve devam ettirme hizmetlerinin genel politikasını tespit için öneride bulunmak, Cumhurbaşkanının görevlendirmesi ile koordinasyonu temin etmek ve denetlemek.*”

¹⁷⁹ Strateji Planı'nda bahsi geçen metalik, endüstriyel, çimento vb. farklı maden sektörlerinde iyi madencilik İSG uygulamalarının rol model olarak ele alınması ve ülke genelinde tanıtılması; madencilik alanında faaliyet gösteren kamu ve özel sektör ile Sivil Toplum Kuruluş (STK)'larında görevli yöneticileri içeren “*Tecrübe Paylaşım Merkezi Koordinasyon Kurulu*” kurulması; başarılı uygulamalarda bulunmayı özendirecek şekilde kurul tarafından ödül töreni/çalıştay gibi organizasyonlar düzenlenmesi; metalik madenler, endüstriyel hammaddeleri, doğal taş, enerji ham maddeleri gibi alt madencilik sektörlerinde faaliyet gösteren başarılı şirketler ile iletişime geçilmesi; başarılı şirketlerin örnek uygulamalarının yayımlanacağı bir internet sitesi oluşturulması; kamu, özel sektör ve akademiye bir araya getirecek çalıştay düzenlenerek güvenli madencilığe yönelik stratejiler ve yol haritası belirlenmesi hedefleri de önerdiğimiz araştırma merkezi bünyesinde yapılabilir faaliyetlerdendir.

¹⁸⁰ 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu m. 7/1.d.4: *Devlet kalkınma planlarının ilke ve hedefleri*

rulması önerilen araştırma merkezinde yürütülecek faaliyetler ile ele alınması, ilaveten bu araştırma merkezinin 6550 sayılı Araştırma Altyapılarının Desteklenmesine Dair Kanun¹⁸¹ kapsamında yeterlilik onayı alıp maden hukuku alanında “Ulusal Merkez” statüsüne kavuşturulması ve kendi bütçesi de olan bir tüzel kişilik kazandırılması önerilmektedir.

SONUÇ

Kaynağını Roma hukukundaki klasik metinlerden alan kamu hukuku/özel hukuk ayrımı, varlığını *ius commune* ve hemen ardından gelen Büyük Kanunlaştırma Hareketleri döneminde de sürdürülmüştür. Modernizm ile birlikte egemen gücün merkezileşmesi, ulus devletlerin ortaya çıkışı, bürokratik kurumların genişlemesi, Kıta Avrupası’nda (ve Osmanlı’da 19. yy.’in ikinci dönemi de dahil olmak üzere) özel hukuk *corpus*’unun kodifikasyonu, kamu hukukunun giderek genişlemesi ve en nihayet başta Prusya olmak üzere teorik/doktriner çalışmaların önemli oranda artması neticesinde bu ayrımın sorgulanmasını gerektirecek nesnel koşulların da çoğalması söz konusu olmuştur.

İnsanlık tarihinin en kadim faaliyetlerinden olan madencilik ve bu faaliyetin normatif çerçevesini ortaya koyan maden hukuku, bu gelişmelerden etkilenen bir hukuk alanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Madencilik faaliyetinin bizzat kendisi, insan yaşamının hemen bütün veçhelerine dokunması, flora ve fauna ile yöre topoğrafyası üzerinde yaratması muhtemel dramatik etkiler bakımından önemli sayıda bilim alanı ile kesişmekte, bu yönüyle maden hukuku *interdisipliner* bir özellik arz etmektedir. Maden hukukunun interdisipliner özelliği, klasik kamu hukuku/özel hukuk ayrımı içerisinde bir konumlandırmayı zorlaştırdığı gibi, bu alanda ilmi çalışma yapılmasının önüne zorlaştırıcı bir unsur olarak da çıkmaktadır.

Kapsamına dahil olan geniş çerçeveyi ifade etmek amacıyla Bastida maden hukukunu şu şekilde tanımlamaktadır: *ruhsat hukuku, uygulanan yatırım rejimi, mali kurallar, çevresel düzenleme, sosyal/toplumsal gereklilikler, sağlık ve güvenlik düzenlemeleri, sözleşmesel uygulamalar ve bununla ilgili hususları da içeren maden yatırımı ve kalkınmasına uygulanan hukuki, idari, mali ve sözleşmesel çerçevedir.*¹⁸² İşte bu zorluğun aşılması adına maden araştırma merkezi

doğrultusunda ve yükseköğretim planlaması çerçevesi içinde (...) Yükseköğretim kurumlarının ihtisaslaşmasına yönelik çalışmalar yapmak ve bu konuda karar vermek.

¹⁸¹ Resmî Gazete 10.07.2014, 29056.

¹⁸² Bastida (n 142) 102 (dn. 4). Yazar bir başka makalesinde, maden hukukunun dar tanımı ile sadece *mineral tenure regimes*’i kastettiğinin altını çizmektedir. Bastida (n 50) 410. Maden mevzuatının temel fonksiyonu ise, bu sektöre yönelik politikalarını açıklamaktır. Thomas Wälde, ‘Mineral Development Legislation: Result and Instrument of Mineral Development Planning’ (1988) 12(2) Natural Resources Forum 176. Ancak maden hukukunun en belirleyici özelliği, kişinin dünyaya bakış açısı, daha iyi bir dünya kurgusu, bir başka ifade ile politik görüşler ile iç içeliğidir. “Maden hukuku sadece bir teknik mesele olarak görülemez, fakat bir politikanın ifadesi olarak da görülebilir.” Bastida (n 50) 412. Ülkemizin madencilik politikaları, TBMM Araştırma Komisyonu Raporu’nda

kurulması önerilmektedir. Maden hukuku alanında toplumsal ve mesleki hafızanın tazelenmesi hedefi yanında, maden hukukunun temel meseleleri hakkında ve ana temalar etrafında sürdürülecek bilimsel çalışmalar, toplantılar ve eğitim faaliyetleri ile adeta bir *level playing field* oluşturulması mümkün olabilecektir. Bu merkezin doğal paydaşlarının ise, madencilik sektöründe faaliyet gösteren düzenleyici/denetleyici kurumlar, merkezi ve yerel yönetim kuruluşları ile yine bu alanda kamuya yararlı faaliyetlerde bulunan kuruluşlar olması icap eder.

KAYNAKÇA

Akad M ve Dinçkol A, 1982 Anayasası (Madde Gereklere ve Maddelerle İlgili Anayasa Mahkemesi Kararları) (Alkım 1998)

Akbulut B, *Kabahatler Hukuku* (2. Baskı, Adalet Yayınevi 2025)

Akdemir E, 'Avrupa Bütünleşmesinin Tarihçesi' iç Belgin Akçay ve İlke Göçmen (eds), *Avrupa Birliği; Tarihçe, Teoriler, Kurumlar ve Politikalar* (Seçkin Yayınları 2012)

Akipek JG, Akıntürk T ve Ateş D, *Kişiler Hukuku* (1. Cilt, Güncellenmiş ve Yenilenmiş 19. Baskı, Beta Yayınları 2024)

Anton D, *Deep Sea Mining and the Legal Regime Governing Seabed Mineral Resources beyond National Jurisdiction* (2013)

Arden H ve Pıçakçı Y, 'JORC Kodu ve Türkiye'deki Kaynak ve Rezerv Sınıflandırmasına Etkileri' (2014) *Madencilik Dergisi* 43 102

Aydın E, Maden Çıkarma İşlemlerinin Çevreye Etkileri (EÜFBE, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2012)

Badura P, *Staatsrecht (Systematische Erläuterung des Grundgesetzes)* (5. Auflage, Beck 2012)

Bagge S, *State Formation in Europe, 843–1789: A Divided World* (1st edn, Routledge 2019)

Bastida E, 'Mineral Law: New Directions' iç E. Bastida, T. Wälde, J. Warden-Fernandez (eds), *International and Comperative Mineral Law & Policy: Trends and Prospects* (Kluwer Law International 2004)

şu başlıklar altında incelenmiştir: i) 9. Kalkınma Planı'nda Madencilik İle İlgili Temel Politikalar, ii) Madencilik'in Kamuoyuna Tanıtılması, iii) Çevre Duyarlılığı ve Sürdürülebilir Kalkınma Anlayışının Geliştirilmesi, iv) Bürokratik Yapının etkinleştirilmesi, v) Araştırma ve Geliştirme Alt Yapısının Geliştirilmesi ve Verimliliğin Artırılması, vi) İşgücü Kalitesinin İyileştirilmesi, vii) Şirket ve İşletme Ölçeklerinin Büyütülmesi, viii) Yurtdışı Madencilik Faaliyetlerinin Desteklenmesi. TBMM Madencilik Sektöründeki Sorunların Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırma Komisyonu Raporu (2010) 112-116 < <https://acikerisim.tbmm.gov.tr/items/da831a3d-1067-4fa8-b971-0ec4a068558b> > erişim 3.04.2026.

Bastida E, 'Mining Law in the Context of Development: An Overview' iç C. P. Andrews-Speed (ed) *International Competition for Resources: The Role of Law, the State and of Markets* (Dundee University Press 2008)

G Baycık, İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Açısından Maden İşçileri (Yetkin Yayınları 2006)

Bilgin Ö ve Koç E, 'Mermer Madencilğinde Çevresel Etkiler' (2013)28 *Madencilik Türkiye*

Bongaerts JC, 'The Humboldtian model of higher education and its significance for the European University on responsible consumption and production' (2022) 167(10) *BHM Bergund Hüttenmännische Monatshefte*

Bremen J, 'Dispute Resolution in International Mining Agreements' 2009 Engineering and Mining Journal Coing H, 'Europäisierung der Rechtswissenschaft' (1990) *Neue Juristische Wochenschrift*

Corpus Iuris Civilis, Th. Mommsen, P. Krüger, R. Schoell, ve W. Kroll (eds) (3 cilt, Weidmann 1872–1895)

Çevikçelik M, "3213 sayılı Maden Kanunu uyarınca Maden Hukukundan Kamulaştırma Usulü" *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* (2020) 24(1).

Çevikçelik M, Türk İdare Hukukunda Maden İşletme ve Rödovans Sözleşmeleri (Seçkin 2017)

Dagan H ve Zipursky BC, 'Chapter 1: Introduction: the distinction between private law and public law' iç H. Dagan ve B. C. Zipursky (eds), *Research Handbook on Private Law Theory*. (Edward Elgar Publishing 2020)

Deegan A, 'The Public/Private Law Dichotomy and its Relationships with the Policy/Operational Factors Distinction in Tort Law' (2001) 1(2) *QUT Law Review*

Dessureault S ve Kahraman M, 'Disiplinler Arası Bir Yapı Olan Madencilikte Eğitimin ve Bilginin Önemi' (2010) 10 *Madencilik Türkiye*

Dinan D, *Avrupa Birliği Tarihi* (ç. Hale Akay, Kitap Yayınevi 2008)

Dondorp H ve Schrage EJH, 'The Sources of Medieval Learned Law' iç Cairns JW, du Plessis PJ (eds), *The Creation of the Ius Commune: From Casus to Regula* (Edinburgh University Press 2010)

Dorn WL, 'The Prussian Bureaucracy in the Eighteenth Century', (1931) 46(3) *Political Science Quarterly*

Dural M ve Sarı S, *Türk Özel Hukuku Cilt I (Temel Kavramlar ve Medeni Kanunu'nun Başlangıç Hükümleri)* (19. Baskı, Filiz Kitabevi 2024)

- Duran L, 'Atatürk Döneminde Danıştay' (1982) 15(3) *Amme İdaresi Dergisi*
- Duran L, 'İdari Yargı Adlileşti' (2011) 3(1-3) *İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi*
- Duran L, 'Yargıtay'ın Kamu Hukukuna Değgin Son Kararları Üzerine Mülahazalar' 18(2) *AİD*
- Dursun C, 'Avrupa Kritik Mineraller Tüzüğü ve Türkiye İçin Önemi' (2024) 6(1) *Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*
- Dursun C, *Rödovans Sözleşmesi* (Yetkin Yayınları 2022)
- Dursun C ve Erhan Bulut Z, 'Kritik Mineraller, Mineral Güvenlik Ortaklığı ve Türkiye' (2025) 8.2 *Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*
- Dursun C ve Özdemir Mallı N, *Maden Kanunu* (Yetkin Yayınları 2025)
- Ergüder İ ve Babayığıt E, 'Kömür Üretimi ve Arkeoloji; Seyitömer Höyüğü Jeofizik Çalışması' (2013) 2(4) *Madencilik Türkiye Bilimsel (Yeraltı Kaynakları Dergisi)*
- Erişgin N, 'Çevre Hukuku' iç Hukuk Merceği (Cilt 10, Ankara Barosu Yayınları 2010)
- Fedele D, 'Between private and public law: The contribution of late medieval ius commune to the conceptualisation of diplomatic representation' (2020) 18 *Clio@Themis*
- Fındıklıgil Y, *Maden Hukuku* (İTÜ Yayınları, 1966)
- Fitzmaurice A, *Sovereignty, Property and Empire, 1500–2000* (Cambridge University Press 2014)
- Gaius, *Institutiones* (Selahattin Eren, Oniki Levha 2024).
- Gauché S, 'La Formation Du Droit Minier Français L'exemple Du Dauphine (XIVe-Début XIXe Siècle)' (2003) 81/1 *Revue Historique de Droit Français et Étranger*
- Gemalmaz MS, 'Çevre Hakkı ve Türk Düzenlemesi', iç Ord. Prof. Dr. Sulhi Dönmezer'e Armağan (1987)
- Göğür E, *Maden Hukuku* (AÜHF Yayınları 1979)
- Gülün A, 'Kamu Hizmeti Kavramı' (2011) 9(1-3) *İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi*
- Gülün A, *Maden İdare Hukukumuzun Ana İlkeleri ve Temel Müesseseleri (Mevzuat ve Yargı Kararları Işığında Eleştirel Bir Yaklaşım Denemesi)* (Lamure 2008)
- Gülün A, 'Türkiye'de Kamu Hizmetlerinin Gelişimi' (1998) LVI(1-4) *İHFM*
- Habashi F, *Schools of Mines: the beginnings of mining and metallurgical education* (Métallurgie Extractive Québec 2003)

Hamza G, 'The Classification (Divisio) into 'Branches' of Modern Legal Systems (Orders) and Roman Law Traditions' (2006) 47 *Annales*

Heirbaut D, 'Feudal law', iç H. Pihlajamäki, M. D. Dubber, & M. Godfrey (eds), *The Oxford handbook of European legal history* (OUP 2018)

Hirt AM, 'Centurions, Quarries, and the Emperor' iç Paul Erdkamp, Koenraad Verboven ve Arjan Zuiderhoek (eds), *Ownership and Exploitation of Land and Natural Resources in the Roman World* (Oxford, 2015)

Jan Schröder, 'Privatrecht und öffentliches Recht: Zur Entwicklung der modernen Rechtssystematik in der Naturrechtslehre des 18. Jahrhunderts' iç Hermann Lange (ed), *Festschrift für Joachim Gernhuber zum 70. Geburtstag*, (Tübingen 1993)

Jolowicz H.F. ve Nicholas B, *Historical Introduction to the Study of Roman Law* (3. bs, Cambridge University Press, 1972)

Kangal ZT, *Kabahatler Hukuku* (23. Baskı, Adalet Yayınevi 2022)

Kartalkanat A, 'Anayasalarımızda Doğal Servet ve Kaynaklar' (1993) 43 *Jeoloji Mühendisliği*

Kaya Bozok F, 'Ruhsatsız Maden Üretiminden Doğan Ceza Sorumluluğu' (2024) 32 *SÜHFD*.

Kenanoğlu MM, '1858 Arazi Kanunnamesi ve Uygulanması' (2006) 1 *Türk Hukuk Tarihi Araştırmaları*

Kennedy D, 'The Stages of the Decline of the Public/Private Distinction' (1982) 130 *University of Pennsylvania Law Review*

Kilambo SR. 'Black peoples' control of South Africa's mining industry in the post-apartheid South Africa' (2023)

Kojo NC, 'Demystifying Dutch Disease' (2014) 6981 *World Bank Policy Research Working Paper*

Kolovos E, 'Mines and the Environment in Halkidiki: A Story from the Ottoman Past' (2015) 50 *Journal of Balkan Studies*

Lauterpacht H, *Private Law Sources and Analogies of International Law: With Special Reference to International Arbitration* (ilk baskı 1927 The Lawbook Exchange, Ltd. 2002)

Liedholm Johnson E, *Mineral Rights: Legal Systems Governing Exploration and Exploitation* (Royal Institute of Technology (KTH) 2010)

Maitland FW, 'The Forms of Action at Common Law: A Course of Lectures' iç A. H. Chaytor, W. J. Whittaker (eds) (Cambridge University Press 1936)

Mayer O, *Deutsches Verwaltungsrecht* (4 Bde, Nachdruck 1969, selbständige franz. Fassung, 1903/06)

Mommsen T, Krueger P ve Watson A, *The Digest of Justinian*. Philadelphia (1985, University of Pennsylvania Press)

Nabeel A. Mancheri, Benjamin Sprecher, Gwendolyn Bailey, Jianping Ge, Arnold Tukker, ‘Effect of Chinese policies on rare earth supply chain resilience’ (2019) 142 Resources, Conservation and Recycling

Oğuzman MK ve Barlas N, *Medeni Hukuk (Giriş, Kaynaklar, Temel Kavramlar)* (31. Bası Oniki Levha 2025)

Otaç C, ‘Çevrenin Kasten ve Taksirle Kirletilmesi Suçuna (TCK 181, 182) İlişkin Yargıtay 4. Ceza Dairesi Kararlarında Belirlenen İlkeler’ 2015(1) *Ankara Barosu Dergisi*

Onar SS, ‘Osmanlı İmparatorluğunda İslam Hukukunun Bir Kısmının Codification’u: Mecelle’ (1955) XX(1-4) İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi *Mecmuası*

Örücü E, ‘Kamu Hukuku – Özel Hukuk: Kavram ve Ölçüt Karmaşası’ (1991) 1-3 *İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi* (Prof. Dr. İsmet Giritli’ye Armağan)

Özdamar D, ‘Maden Hakkı ve Maden İrtifakı’ (2001) iç Prof. Dr. Mahmut Tevfik BİRSEL’e Armağan (Dokuz Eylül Üniversitesi Yayını) 319-335

Özdemir Mallı N, *Maden Hukukunda Yaptırımlar ve Kentleşme Nedeniyle Ruhsatların Kısıtlanması* (Yetkin Yayınları 2022)

Özkan YZ, *Maden ruhsat sahaları değerlendirme yöntemleri* (İkinci Adam Yayınları, 2021)

Özmen MÖ, *Türkiye’de Madencilik Sektöründe Vergi Uygulamaları* (DEÜSBE Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi 2011)

Öztürk KB, *Kamu Hizmeti İmtiyaz Sözleşmeleri* (AÜ SBE Yüksek Lisans Tezi, 2000)

Pielow JC ve Koopmann HM, ‘Energy Law in Germany’ iç Martha M. Roggenkamp, Anita Rønne, Catherine Redgwell, İñigo del Guayo (eds) *Energy Law in Europe* (OUP 2001)

Pennington K, ‘Ancient, Medieval, and Early Modern Concepts of the Ius commune’ (2024) 27 *Clio@Themis*

Pennington K, ‘Introduction to the Courts’, iç Hartmann, Wilfried, Pennington ve Kenneth (eds), *The History of Courts and Procedure in Medieval Canon Law* (Catholic University of America Press 2016)

Pound R, ‘Public Law and Private Law’, (1939) 24 *Cornell L. Rev.*

Rosenfeld M, 'Rethinking the boundaries between public law and private law for the twenty first century: An introduction' (2013) 11(1) *International Journal of Constitutional Law*

Rüping H ve Jerouschek G, *Grundriss der Strafrechtsgeschichte* (6. Auflage, C.H. Beck 2011)

Samuel G, 'Western Law of Obligations' iç Mauro Busani ve Franz Werro (eds), *European Private Law: A Handbook (Volume I)* (Stämpfli 2009)

von Savigny FC, *System des heutigen römischen Rechts* (Band 1, Berlin 1840)

Saymen FH ve Elbir HK, *Türk Eşya Hukuku (Aynî Haklar)* (Hak Kitabevi, 1954)

Schwarz AB, 'Medenî Hukuk ve Roma Hukuku' (1939) *İÜHFM (Prof. Dr. Cemil Bilsel'e Armağan)*

Sezginer M, 'İdarenin Müdahale Ettiği Özel Hukuk Sözleşmeleri (Birleşik İradeli "Birleşme" Sözleşmeleri)' (2013) XVII(1-2) *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*

Serozan R, *Medeni Hukuk (Genel Bölüm/Kişiler Hukuku)* (B. İlkey Engin, Yeşim M. Atamer Hz, Gözden Geçirilmiş 9. Bası, Oniki Levha 2022)

Simons PC ve Macklin A, *The Governance Gap: Extractive Industries, Human Rights, and the Home State Advantage* (Routledge, 2014)

Stein P, *Roman law in European history* (1999 Cambridge University Press)

Stojković MD, 'Saxon Miners in Serbian Medieval Laws and Written Texts' (2010) 17(5) *Mining History: the Bulletin of the Peak District Mines Historical Society*

Stolleis M, *Geschichte des öffentlichen Rechts in Deutschland: Reichspublizistik und Polizeywissenschaft: 1600 – 1800* (1. Cilt C.H. Beck 1988)

Süzel C, 'Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası' iç Prof. Dr. Hasan Erman'a Armağan (2015)

Şahin B, 'Türkiye'de Madencilik Geleceği' (2013) 31 *Madencilik Türkiye*

Şahin CY, *Amerikan Federal İdare Hukukunda Regülasyon (ve Türk İdare Hukukuna Yansımaları)* (Oniki Levha 2010)

Tanrıver S, 'Madencilik Alanında Bir İhtisas Mahkemesinin Oluşturulmasına Gerek Olup Olmadığı Üzerine Bazı Düşünceler' (2010) 4 *Ankara Barosu Dergisi*

Telli S, *İdare Hukuku ve Uluslararası Hukuk Açısından Madenler* (S Yayınları 1989)

The New Extractivism: A Post-Neoliberal Development Model or Imperialism of the Twenty-First Century? Henry Veltmeyer and James Petras (eds) (Zed Books, 2014)

Topaloğlu M, Madencinin Hukuki Sorumluluğu (AÜSBE, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi 1998)

Topaloğlu M, *Maden Hukuku* (Karahan Kitabevi 2011)

Topaloğlu M, “Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası” (2017) in *Prof. Dr. iur. Merih Kemal Omağ’a Armağan* (eds Nihal Ural Çınar, Ceren Yıldız) (3. Cilt, Seçkin Ankara)

Topaloğlu M, “Maden Sevkinin Hukuki Açından Değerlendirilmesi”, Türkiye 15. Kömür Kongresi Bildiriler Kitabı (Zonguldak 2006)

Topaloğlu M, *The Mining Law* (Vedat Kitapçılık 2024)

Toptaş M, Çimen S ve Kavaklı N, ‘5995 sayılı Maden Kanunu ile Yapılan Değişikliklerin Ruhsat Sayıları ve Toplanan Harç Gelirleri Üzerindeki Etkileri’ (2014) 6 *Madencilik Türkiye Bilimsel (Yeraltı Kaynakları Dergisi)*

Troly G, ‘Le code minier et le développement durable, une perspective historique’ (2008) 49 *Responsabilité & Environnement*

Uler Y, İdarî Yargıda İptal Kararlarının Sonuçları (Sevinç Matbaası, 1970)

Ulusoy A, *Yeni Türk İdare Hukuku* (Yetkin Yayınları 2019)

Uzun M, ‘Türkiye’de Madencilik Sektörünün Vergilendirilmesi’ (2014) 16(2) *D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi*

Yavuz C, Acar F, Özen B, *Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler* (Birinci Cilt, Beta Yayınları 2022)

Yıldız TD ve Topaloğlu M, ‘Bringing Mining Rights as Capitals to the Trading Companies from the Perspective of Valuation of Licences’ (2021) 23(3) *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*

Yıldız TD, ‘The impacts of EIA procedure on the mining sector in the permit process of mining operating activities & Turkey analysis’ (2020) *Resources Policy* 67

Yıldız TD, How can the effects of EIA procedures and legislation foreseen for the mining operation activities to mining change positively in Turkey? *Resources Policy* (2021) 72

Yıldız TD, “The ownership and regime of mines in the evolution of the Turkish mine legislation” (2013) in 23rd International Mining Congress and Exhibition, Antalya, Turkey

Yılmaz İ, *Türk İş Hukukunda Maden İşçileri* (Oniki Levha 2024)

Yiğit U ve Öztürk İ, ‘Maden Arama ve İşletme Faaliyetlerinden Kaynaklanan Mali Yükümlülükleri ve Bunların Hukuki Niteliğinin Analizi’ *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* (2017) XXI 3

Yörükoğlu A ve Şafak Ş, ‘Dünya Maden Sınıflandırma Sistemleri ve Türkiye’deki Gelişmeler’ (2012) 45 *Sektör Maden*

Yüğrük Yücekaya E, *İdare Hukuku Açısından Ormanların Hukuki Rejimi* (Yetkin Yayınları 2025)

Wälde T, ‘Mineral Development Legislation: Result and Instrument of Mineral Development Planning’ (1988) 12(2) *Natural Resources Forum* 176

Wälde T, ‘International Investment Arbitration: Transnational Ordering of Energy and Resources Law’ (2008) *Journal of World Energy Law and Business*

